

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Diplomová práce

**Kriminalistické a trestněprávní aspekty
vyšetřovacího pokusu**

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Diplomová práce

Kriminalistické a trestněprávní aspekty
vyšetřovacího pokusu

**Criminalistic and Criminal Law Aspects of
Investigative Attempt**

Zpracoval: Matěj Vojáček

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. František Vavera, Ph.D.,
LL.M., Katedra trestního práva

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Matěj VOJÁČEK**
Osobní číslo: **R19M0455P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Kriminalistické a trestněprávní aspekty vyšetřovacího pokusu**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

Úvod
Dokazování v trestním řízení
Zvláštní způsoby dokazování
Vyšetřovací pokus
Metoda vyšetřovacího pokusu
Praktická část (konkrétní případ)
Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0.
- CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.
- JELÍNEK, Jiří, 2022. *Trestní právo procesní*: 6. vydání Praha: Leges. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-550-0.
- NOVOTNÝ, František, 2017. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-677-4.
- PORADA, Viktor, 2019. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-741-2.
- MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9878-9.
- NĚMEC, Miroslav, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004. *Kriminalistická taktika pro policisty: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: EUROUNION. Učebnice (Key Publishing). ISBN 80-731-7036-1.
- FENYK, Jaroslav, Dagmar ČISAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **16. listopadu 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. července 2023

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Kriminalistické a trestněprávní aspekty vyšetřovacího pokusu* zpracoval samostatně, a vyznačil jsem všechny zdroje, které byly v rámci práce využity, a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Plzeň, 2024

.....

Matěj Vojáček

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl velmi poděkovat doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph. D., LL.M., za jeho pomoc a odborné vedení při psaní této práce, a za jeho vstřícný přístup.

Obsah

Úvod	1
1. Dokazování v trestním řízení	3
1.1 Trestní řízení	3
1.2 Zásady trestního řízení	4
1.3 Kriminalistika	5
1.3.1 Systematika kriminalistiky	7
1.4 Dokazování	8
1.4.1 Zásady dokazování	11
1.4.2 Zásada presumpce nevinny	12
1.4.3 Zásada materiální pravdy	13
1.4.4 Zásada vyhledávací	13
1.4.5 Zásada bezprostřednosti	14
1.4.6 Zásada ústnosti	15
1.4.7 Zásada volného hodnocení důkazů	16
1.4.8 Zásada přiměřenosti	16
2. Zvláštní způsoby dokazování	18
2.1 Druhy zvláštních způsobů dokazování	18
2.2 Novela TrŘ	19
2.3 Konfrontace	20
2.4 Rekognice	21
2.5 Rekonstrukce	21
2.6 Prověrka na místě	22
3. Vyšetřovací pokus	24
3.1 Pojem vyšetřovacího pokusu v kriminalistice	24
3.2 Pojem vyšetřovacího pokusu v trestním právu	27
3.3 Historie pojmu vyšetřovacího pokusu	31
3.4 Druhy vyšetřovacího pokusu	32

3.5 Osoby zúčastněné na vyšetřovacím pokusu	34
3.5.1 Přímí účastníci	35
3.5.2 Nepřímí účastníci a pomocné osoby	37
4. Metoda vyšetřovacího pokusu	39
4.1 Příprava vyšetřovacího pokusu	39
4.1.1 Příprava před odjezdem na místo	39
4.1.2 Příprava po příjezdu na místo	42
4.2 Taktika provedení vyšetřovacího pokusu	43
4.3 Hodnocení výsledků vyšetřovacího pokusu	45
4.4 Dokumentace vyšetřovacího pokusu	47
5. Praktická část	52
5.1 Případ Karla Svobody	52
Závěr	60
Seznam použitých zdrojů	61
Resumé	64

Úvod

Za téma své diplomové práce jsem si zvolil „Kriminalistické a trestněprávní aspekty vyšetřovacího pokusu“. Vyšetřovací pokus, jako jeden ze zvláštních způsobů dokazování, je důležitou součástí kriminalistické praxe, který napomáhá vyšetřovatelům ověřit možnost uskutečnění různých jevů tak, jak o nich vypověděli osoby na původním skutku přímo zúčastněné, či jak stojí ve svědeckých výpovědích.

Za primární cíl své práce si kladu systematicky zasadit vyšetřovací pokus jako zvláštní způsob dokazování jak do systému trestního práva procesního, tak do systému kriminalistiky, a také ho z obou těchto pohledů vysvětlit. Stejně tak chci ve své práci více do hloubky popsat všechny jeho okolnosti, kterými rozumím především taktiku a přípravu jeho provedení, kategorizování vyšetřovacího pokusu a rozdělení osob na něm zúčastněných. Za subcíl si ukládám dotvoření celistvého obrazu vyšetřovacího pokusu, zejména z pohledu dokazování a s ním souvisejících institutů, jakými jsou jeho zásady a dále popsání jednotlivých zvláštních způsobů dokazování. V praktické části chci poté své znalosti ověřit na konkrétním případě.

Při psaní své práce budu využívat především metodu sběru dat, příslušných pramenů a následné analýzy, jelikož budu vycházet jak z právní úpravy, tak z kriminalistické teorie. V praktické části poté využiji získané znalosti k popisu konkrétního vyšetřovacího pokusu. Následně jsem vše analyzoval, zasadil a syntetizoval do podoby této práce.

Ve své práci nejdříve pokusím zasadit vyšetřovací pokus jak do systematiky trestního práva, konkrétně jeho procesního odvětví, tak i do systému kriminalistiky. Oba tyto pojmy chci nejdříve stručně popsat, a navázat na ně další potřebné instituty, jako jsou například zásady trestního práva procesního uplatňované právě v procesu dokazování.

V druhé kapitole své práce chci stručně rozebrat ostatní zvláštní způsoby dokazování, které byly stejně jako vyšetřovací pokus právně samostatně ukotveny až s novelou trestního řádu účinnou od roku 2002. Zvláštní způsoby dokazování vnímám jako důležitý aspekt dokazování, přičemž jejich právní ukotvení je

z mého pohledu dobrým krokem jak pro zvýšení právní jistoty na straně „civilistů“, tak i na straně orgánů činných v trestním řízení.

Kapitola třetí již začíná rozebírat hlavní téma celé práce, tedy vyšetřovací pokus. Zde pracuji především s jeho pojmem jak z trestněprávního, tak i kriminalistického a historického hlediska. Zároveň zde chci vyšetřovací pokus základně rozdělit podle jeho druhů, a uvést všechny osoby zúčastněné na vyšetřovacím pokusu, které poté dále rozdělím.

Ve čtvrté kapitole se budu věnovat provedení vyšetřovacího pokusu jako takovému. Takové provedení začíná již důkladnou přípravou jak před odjezdem na místo konání, tak i přípravou místa jako takového. Provedení vyšetřovacího pokusu je vázáno kriminalistickou taktikou, která stanovuje doporučené postupy a nabízí jakýsi obecný návod pro kriminalisty, kteří si ho poté upravují podle konkrétního případu. Na závěr kapitoly také popíšu zhodnocení vyšetřovacího pokusu a dokumentování jeho průběhu a závěru.

Poslední kapitola poté bude věnována konkrétnímu vyšetřovacímu pokusu, který v praxi opravdu proběhl a který rozeberu pomocí znalostí získaných v rámci své práce.

1. Dokazování v trestním řízení

V první kapitole chci obecně zasadit dokazování do celkového rámce trestního řízení. Dokazování lze zařadit jak do systému trestního práva procesního, kde je ovládáno určitými zásadami, tak i do systému kriminalistické vědy.

1.1 Trestní řízení

Jinak také trestní proces, je postup orgánů činných v trestním řízení, případně i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, který je upraven zákonem, a jehož úkolem je zjistit, zda byl trestný čin spáchán, a pokud ano, zjistit jeho pachatele a uložit mu trest nebo ochranné opatření podle zákona.¹

Stát pro účely trestního řízení vytváří systém specializovaných orgánů, které poté vykonávají donucovacími prostředky státní moc. Primární úpravu trestního řízení nalezneme v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TrŘ“). Zde nás bude zajímat v souvislosti s trestním řízením § 12 odst. 1 trestního řádu, který stanovuje, že orgány činnými v trestním řízení se rozumí soud, státní zástupce a policejní orgán.

Úkolem těchto zákonem stanovených orgánů je tedy zjistit, zda byl trestný čin spáchán, případně jakou osobou, a následně přistoupit k jejímu potrestání dle zákona. Orgány činné v trestním řízení jsou během tohoto úkolu povinny postupovat jen tak, jak jim dovoluje TrŘ. Tato podmínka vede k naplnění zásady spravedlivého procesu.² Zákonem v trestním řízení ovšem nejsou vázány jen orgány činné v trestním řízení, nýbrž i další subjekty, jako například podezřelý, obviněný, obhájce, poškozený, zúčastněná osoba a další.³

Každé trestní řízení sleduje svůj vlastní předmět. Předmětem trestního řízení rozumíme určitý skutek nebo skutky, ze kterých je poté určitá osoba

¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges. Student (Leges), 2021. str. 17-18. ISBN 978-80-7502-550-0.

² ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. str. 5-6. ISBN 978-80-7400-496-4.

³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. str. 26. ISBN 978-80-7598-306-0.

obviněna. Trestní řízení má tedy za úkol zjistit, zda se skutek stal, a pokud ano, jestli splňuje podmínky trestného činu, tedy protiprávnost a naplnění znaků obsažených v zákoně. Pokud je zjištěno, že takový skutek nastal, je dalším úkolem zjištění a nalezení pachatele skutku, kterému je poté uložen trest nebo ochranné opatření. Dále mezi úkoly trestního řízení patří například i objasnění okolností a příčin, které vedly k samotné trestné činnosti, nebo alespoň jejímu umožnění. Nesplnění tohoto kroku ovšem není překážkou k vynesení rozhodnutí ve věci samé.⁴

Trestní právo procesní má velmi blízko k dalším právním odvětvím. Mimo trestní právo hmotné, které stanovuje, co je trestným činem a jaký trest za něj lze uložit, má trestní právo procesní také velmi blízko k právu ústavnímu, a to vzhledem k tomu, že v rámci trestního práva procesního dochází k narušení Ústavou a Listinou základních práv a svobod chráněným právům.

Ústavní právo zde konkrétně řeší možnosti omezení osobní svobody, která je omezitelná jen na základě zákona, kterým zde bude právě TrŘ. Dále by v případě použití důkazu v rozporu s § 89 odstavcem 3 TrŘ mohlo dojít k porušení práva na spravedlivý proces, podle článků 36 a následujících Listiny základních práv a svobod.⁵

1.2 Zásady trestního řízení

Pro účely vysvětlení trestního řízení jako celku je podstatné vyjmenovat, na jakých zásadách trestní řízení stojí. Základní zásady trestního řízení jsou uvedeny v § 2 trestního řádu, a zde je nalezneme rozepsané v patnácti odstavcích, jimiž jsou:

- zásada zákonnosti trestního řízení,
- zásada presumpce nevinny,
- zásada procesní legality,

⁴ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. str. 29. ISBN 978-80-7598-306-0.

⁵ Čl. 36 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

- zásada oficiality,
- zásada rychlosti řízení,
- zásada přiměřenosti,
- zásada materiální pravdy,
- zásada vyhledávací,
- zásada volného hodnocení důkazů,
- zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů,
- zásada obžalovací,
- zásada veřejnosti,
- zásada ústnosti,
- zásada bezprostřednosti,
- zásada zajištění práva na obhajobu,
- zásada zajištění práv poškozeného.⁶

Trestní řízení samozřejmě přímo vychází z trestního práva procesního, přičemž *“Trestní právo procesní je odvětví práva, které chrání před trestnými činy zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob tím, že upravuje postup orgánů činných v trestním řízení, popř. i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, při zjišťování trestných činů, při rozhodování o nich a při výkonu rozhodnutí a při předcházení a zamezování trestné činnosti.”*⁷

1.3 Kriminálnístika

Vedle trestního práva procesního je důležité v souladu s institutem vyšetřovacího pokusu také definovat jeho propojení k dalším vědám, zejména ke kriminálnístice.

⁶ JELÍNEK, Jirí. *Trestní právo procesní. 6. aktualizované vydání*. Praha: Leges. Student (Leges), 2021. str. 132-133. ISBN 978-80-7502-550-0.

⁷ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní. 7. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. str. 26. ISBN 978-80-7598-306-0.

Kriminalistiku můžeme definovat jako “Samostatný vědní obor, který zkoumá a objasňuje zákonitosti vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných informací.”⁸

Z tohoto nám plynou konkrétní předměty kriminalistiky, kterými jsou právě zákonitosti vzniku, trvání a zániku stop a jiných kriminalisticky relevantních informací o spáchaných trestných činech, stejně jako zákonitosti vyhledávání, shromažďování a zkoumání stop a jiných kriminalisticky relevantních informací o spáchaných trestných činech.

V uvedené definici se setkáváme s pojmem stopa. Stopou v kriminalistice rozumíme změnu v objektivní realitě, která souvisí s páchanou trestnou činností. Ze stopy čerpají orgány činné v trestním řízení zásadní informace vedoucí k vyřešení daného případu.⁹

Kriminalistika, se jakožto věda zabývá především zločinností, kterou vnímáme jako negativní společenský jev. Zde tedy dochází k protnutí s dalšími vědami, primárně s trestněprávní vědou, kriminologií a s různými forenzními vědami, jako jsou například psychiatrie, soudní lékařství nebo například psychologie.

Za vědu ovšem nebyla pokládána vždycky, jelikož dříve ji společnost vnímala pouze jako jakýsi návod k vyšetřování trestné činnosti. Kriminalistika a tyto ostatní vědy při své činnosti zkoumají například trestné činy a jejich následky, okolnosti, za kterých se trestné činy staly, stejně jako okolnosti vůbec umožňující jejich vznik. Dále se můžeme zabývat osobou pachatele nebo osobou oběti, činností orgánů činných v trestním řízení a dalšími objekty.¹⁰

⁸ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. s. 9. ISBN 978-80-7380-869-3.

⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 3-4. ISBN 978-80-7380-741-2.

¹⁰ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. str. 8. ISBN 978-80-7380-869-3.

Při využívání kriminalistických postupů je samozřejmě důležité, aby orgány činné v trestním řízení postupovaly v souladu se zákonem. Zde tedy dochází k propojení zejména s trestním právem procesním, které stanovuje mantinely pro využívání kriminalistiky v rámci dokazování. Obor kriminalistiky není sice přímo součástí trestního práva procesního, její části jsou v něm ale stanoveny. Jedná se například o zvláštní způsoby dokazování, které můžeme nalézt v §104a-104e trestního řádu. Konkrétně sem řadíme konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě.

1.3.1 Systematika kriminalistiky

Kriminalistiku lze obecně systematizovat do tří podskupin, konkrétně na kriminalistickou vědu, pedagogickou disciplínu a kriminalistickou praxi. Toto výchozí dělení poté dále rozvádíme podle charakteru zkoumaných objektů. Konkrétně kriminalistickou vědu dále dělíme na:

- a) obecně teoretické otázky kriminalistické praxe,
- b) metody procesu poznání trestných činů a jiných kriminalisticky relevantních událostí,
- c) metodiku procesu poznání jednotlivých druhů trestných činů.¹¹

Dále můžeme kriminalistiku, jako konkrétní postup a činnost základně rozdělit na tři skupiny metod kriminalistické praxe:

- a) obecné poznávací metody,
- b) převzaté poznávací metody,
- c) specifické metody kriminalistické praxe.

¹¹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 31. ISBN 978-80-7380-741-2.

U převzatých poznávacích metodách hovoříme o převzetí metod z jiných vědních oborů. Při řešení kriminalistických záležitostí bude mezi nejdůležitější obory patřit například matematika, biologie, psychologie či fyzika nebo chemie. Jejich podobory jsou velmi důležité pro zkoumání kriminalistických stop či jiných důkazů. Těmito podobory jsou například mikroskopie, elektroforéza či chromatografie.

Poslední skupinu tvoří tzv. specifické metody kriminalistické praxe. Takové metody buď v kriminalistice přímo vznikly, nebo jsou primárně využívány právě v tomto oboru. Rozumíme jimi tedy například využívání kriminalistických verzí, ohledání, rekognici či výslech.¹²

V rámci systému kriminalistiky je nutné ve vztahu k mé práci zařadit právě vyšetřovací pokus. Vyšetřovací pokus řadíme pod kriminalisticko-taktické metody. Ty spadají právě pod specifické metody kriminalistické praxe, a zahrnují především proces, při kterém vyšetřující orgán získává informace, dokumentuje je a pracuje s nimi při praktickém odhalování trestné činnosti. Kriminalisticko-taktické metody získávají informace především z vědomí lidí, tedy vzpomínek, které pak kriminalisté využívají k dalšímu poznání. Mimo vyšetřovací pokus k nim lze zařadit i kriminalistické verze, výslechy, rekognice a jiné.¹³

1.4 Dokazování

Dokazování tvoří v rámci trestního řízení jednu z nejdůležitějších činností, jelikož díky němu můžeme objasnit skutkový stav věci takovým způsobem, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti.¹⁴ Toto upravuje i TrŘ, který jako jednu ze základních zásad trestního řízení uvádí následující: *“Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*

¹² STRAUS, Jiří. *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. str. 49-50. ISBN 978-80-7380-367-4.

¹³ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. str. 86. ISBN 978-80-7380-490-9.

¹⁴ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. s. 8. ISBN 978-80-7408-175-0.

*Doznání obviněného nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezavazuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.*¹⁵

V systematické trestního řádu je dokazování upraveno v části první, hlavě páté. Hlavním pojmem v rámci dokazování je samozřejmě *důkaz*. TrŘ definuje důkaz v § 89 odstavci druhém, kde stanoví, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, ale zejména uvádí důkazní prostředky, kterými jsou výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Výjimku z použitelnosti důkazů tvoří například výsledky o okolnostech, které jsou chráněny zvláštním zákonem podle § 99 TrŘ, nebo možnost odmítnutí výpovědi podle § 100 TrŘ. Důkazy mohou předkládat obě strany trestního řízení.¹⁶

Aby bylo možné důkaz u soudu použít, musí být získán legální cestou, tedy v souladu se zákonem. Nedodržení zákonného postupu povede k získání tzv. důkazu nezákonného. Tuto skutečnost upravuje TrŘ v § 89 odstavci třetím, který říká, že takový důkaz smí být použit jen jako důkaz proti té osobě, která ho nezákonně získala. Nezákonnost zde spatřujeme primárně v získání důkazu donucením, či pod pohrůžkou donucení.¹⁷

Předmětem dokazování rozumíme takové okolnosti, které jsou významné pro dané trestní řízení. Jako rozsah dokazování poté sledujeme okruh těchto významných okolností, který TrŘ v § 89 dělí do 6 skupin:

¹⁵ § 2 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ § 89 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ § 89 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

- a) zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin,
- b) zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek,
- c) podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu,
- d) podstatné okolnosti k posouzení osobních, rodinných, majetkových a jiných poměrů obviněného,
- e) podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení,
- f) okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.¹⁸

Důkazy dále rozdělujeme podle několika kritérií:

Podle vztahu k předmětu obvinění na usvědčující a osvobozující. Usvědčující důkazy působí k tíži obviněného, jelikož prokazují určitým způsobem jeho vinu. Ospravedlňující pak samozřejmě naopak působí k jeho dobru, tedy vyvrací jeho vinu.

Poté podle pramene, ze kterého důkaz pochází na důkaz původní a odvozený. Důkaz původní je získáván z pramene bezprostředního, jedná se tedy například o svědecké výpovědi nebo originální listiny. Naopak důkaz odvozený, který má většinou menší informační hodnotu než původní, je získáván z pramenu prostředecného. Svědek zde například pouze přeríkává to, co slyšel od jiného, ale sám nikdy neviděl.

Posledním dělením je dělení na důkazy přímé a nepřímé. Přímý důkaz, jak jeho název napovídá přímo prokazuje či vyvrací určitou skutečnost. Naopak důkaz nepřímý sice nějakou skutečnost také dokazuje, ale jen takovou, ze které můžeme nastání či nenastání skutečnosti pouze usuzovat.¹⁹ Nepřímým důkazem jsou tak například otisky prstů na kuchyňském noži, který byl použit k vraždě.

Dokazování probíhá ve všech fázích trestního řízení. Trestní řízení obecně můžeme rozdělit na fázi přípravného řízení, fázi předběžného projednání žaloby,

¹⁸§ 89 odst. 1, písmena a)-f) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. str. 422-424. ISBN 978-80-7502-550-0.

fázi hlavního líčení, fázi odvolacího řízení (pokud k němu dojde) a fázi vykonávací.

V řízení přípravném jde především o obstarávání podkladů pro rozhodnutí orgánů jej konajících. Pokud se jedná o přípravné řízení zkrácené, příslušný orgán potřebné důkazy především vyhledá. Ve standardním přípravném řízení bude důkazy vyhledávat i provádět, primárně ovšem takové, které mají povahu úkonů neodkladných. V rozšířeném přípravném řízení již dochází k vyhledávání a provádění i takových důkazů, které nejsou přímo neodkladné.

Nejdůležitější fází trestního řízení ve vztahu k dokazování je řízení před soudem. V řízení před soudem bude primárně docházet již k provádění a následnému vyhodnocení důkazů, přičemž nejsledovanějšími okolnostmi bude hodnocení, jestli se trestný čin opravdu stal a jestli ho provedl obviněný. Tato fáze v sobě nejvíce projevu zásady bezprostřednosti a ústnosti, stejně jako zásadu veřejnosti.²⁰

1.4.1 Zásady dokazování

Dokazování se řídí některými ze zásad trestního práva procesního, které jsou uvedeny výše. Pro potřeby důkazního práva se jedná zejména o:

- zásada presumpce nevinny,
- zásada materiální pravdy,
- zásada vyhledávací,
- zásada bezprostřednosti a ústnosti,
- zásada volného hodnocení důkazů,
- zásada přiměřenosti.

²⁰ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. str. 368. ISBN 978-80-7598-306-0.

1.4.2 Zásada presumpce nevinny

První zásada dokazování vychází z ustanovení § 2 odst. 2 TrŘ, a také z článku 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, která stanoví, že *“Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena”*.²¹ Na úrovni evropského práva můžeme použít článek 6 odstavec 2²² Evropské úmluvy o lidských právech.

Zásada presumpce nevinny tedy zakazuje jakési předčasné soudy, jelikož na každého musíme nahlížet jako na nevinného, dokud není prokázán opak. Tato zásada je také vyjádřením pravidla *in dubio pro reo*, tedy *v pochybnosti ve prospěch žalovaného*.²³

Z této zásady můžeme odvodit stranu nesoucí důkazní břemeno, kterou zde samozřejmě budou orgány činné v trestním řízení. Je tedy jejich úkolem dosáhnout za pomoci důkazů vysokého stupně jistoty ve vztahu ke skutku a osobě pachatele tak, aby byla dostatečně prokázána jeho vina. Pokud vina není prokázána, pak platí, že *nedokázaná vina má stejný význam jako nevina*.²⁴

Zásada přestane platit v momentě vynesení pravomocného odsuzujícího rozsudku, kterým je obviněný uznán vinným, nebo se naopak uplatní při vynesení zprošťujícího rozsudku. V souladu s dokazováním je zásada presumpce nevinny důležitá, aby nedocházelo k vyhodnocování důkazů podle subjektivních názorů vyšetřovatelů. Pokud by totiž byl vyšetřovatel přesvědčen o vině podezřelého, mohl by si důkazy subjektivně upravovat tak, aby souhlasily s jeho vnímáním reality.

²¹ Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-11-19]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²² Článek 6, odstavec 2 Evropské úmluvy o lidských právech.

²³ REBRO, Karol. *Latinské právníké výrazy a výroky*. Přeložil Emil CHAROUS. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. str. 132. ISBN 978-80-7357-915-9.

²⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges. Student (Leges). 2021. str. 141. ISBN 978-80-7502-550-0.

1.4.3 Zásada materiální pravdy

Jinak také jako *zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností* vychází z ustanovení § 2 odst. 5 TrŘ²⁵, z něhož můžeme dovodit povinnost pro orgány činné v trestním řízení, která spočívá v nutnosti postupu pouze v souladu s právy a povinnostmi, které jim ukládá TrŘ, přičemž mají postupovat za součinnosti stran s cílem zjištění skutkového stavu věci tak, aby o něm nebyly žádné důvodné pochybnosti. Tento proces musí navíc uskutečňovat v rozsahu, který bude nezbytný pro jejich rozhodnutí ve věci. Tato zásada z mého pohledu také přispívá právní jistotě, jelikož zásada přináší jistotu, že orgány činné v trestním řízení musí postupovat podle zákona, a tak, aby byly všechny okolnosti důsledně prokázány či vyvráceny. Povinností zjištění skutkového stavu tak, aby o něm nebyly žádné důvodné pochybnosti tato zásada přímo navazuje na zásadu presumpce nevinny, jelikož pochybnosti by mohly vést k uplatnění principu *in dubio pro reo*.²⁶

1.4.4 Zásada vyhledávací

Zásada vyhledávací upravuje postup orgánů činných v trestním řízení tím, že jim stanovuje povinnost zjišťovat všechny závažné skutečnosti, a to bez ohledu na to, jestli působí v prospěch či neprospěch obviněného. Takto jim zákon ukládá konat z úřední povinnosti.

Při využívání zásady vyhledávací je důležité rozdělit, v jaké fázi trestního řízení se právě nacházíme. Pokud se nacházíme v řízení přípravném, pak se zásada využívá v plném rozsahu, a platí primárně pro policejní orgán a státního zástupce. Pro policejní orgán je zásadní § 164 TrŘ,²⁷ podle kterého policejní orgán musí postupovat při vyšetřování z vlastní iniciativy a tak, aby v co nejkratší době a dostatečném rozsahu vyhledal takové důkazy, které přispějí k objasnění všech skutečností relevantních k posouzení případu.

²⁵ § 2 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

²⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges. Student (Leges). 2021. str. 159. ISBN 978-80-7502-550-0.

²⁷ § 164 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

V řízení před soudem se zásada vyhledávací projevuje možností státního zástupce a obviněného navrhnout a provádět důkazy, kterými podpoří své tvrzení.²⁸ Tyto důkazy státní zástupce navrhuje vždy se souhlasem nebo na výzvu předsedy senátu. Dále státní zástupce vyhledávací zásadu uplatňuje využitím svého oprávnění k provádění dozoru nad přípravným řízením, nebo v rámci vlastního vyšetřování nad konkrétními osobami, kterými jsou například příslušníci Generální inspekce bezpečnostní sborů, Vojenského zpravodajství a dalších speciálních složek.

Pro soud zásada vyhledávací znamená povinnost zabývat se všemi možnými skutečnostmi, které mohou být pro rozhodnutí významné. Zároveň při tom nehledí na názor stran na tyto skutečnosti.²⁹

1.4.5 Zásada bezprostřednosti

Zásada bezprostřednosti vychází z ustanovení § 2 odst. 12 TrŘ³⁰, a v praxi klade na soud požadavek osobního seznámení se se všemi důkazy, které byly provedeny. Zde můžeme spatřit spojitost se zásadou ústnosti. K zásadě bezprostřednosti také patří požadavek na čerpání soudu z takového pramene, který je při zjišťování určité skutečnosti této skutečnosti nejbližší a nejspolehlivější. Primárně je namysli například výslech přímého svědka před výslechem svědka z druhé ruky. Tímto se má předejít zhoršení kvality důkazů způsobených čerpáním ze vzdálenějších důkazních pramenů. Takovéto přednášení důkazů opět přispívá z mého pohledu k naplnění práva na spravedlivý proces, jelikož díky přednesení důkazů může ihned na místě dojít k vyřešení případných nesrovnalostí.

Z této zásady také vyplývá pravidlo nezměnitelnosti složení soudu. Toto pravidlo upravuje situaci změny soudce v průběhu trestního řízení, jelikož by pak nastala povinnost celé hlavní líčení opakovat, aby se nové složení senátu mohlo s důkazy opět seznámit.

²⁸ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. str. 109-110. ISBN 978-80-7598-306-0.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2013. str. 39. ISBN 978-80-7400-465-0.

³⁰ § 2 odst. 12 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Druhé pravidlo zásady bezprostřednosti spočívá v nepřerušitelnosti soudního jednání, jehož smyslem je zachovat rozhodování soudů v rámci aktuálních dojmů z přednesených důkazů.³¹

Zásada bezprostřednosti má také své výjimky. Těmito výjimkami myslíme primárně trestní příkaz. Trestní příkaz, jakožto jeden z tzv. odklonů, je totiž vydáván v momentě, kdy jsou důkazy jednoznačně prokazují skutkový stav, ale tyto důkazy samosoudce sám neprovádí, nýbrž jsou mu opatřeny a předloženy jiným orgánům činným v trestním řízení. Se stejným principem výjimky se setkáme i v případě řízení o schválení dohody o vině a trestu. Zde totiž nedochází k provádění důkazů, jelikož tento institut stojí na principu uznání viny ze strany obviněného.³²

1.4.6 Zásada ústnosti

Tato zásada je upravena jednak v § 2 odst. 11 TrŘ³³, a také na ústavní úrovni v článku 96 odstavec 2 Ústavy.³⁴ Zásada soudu ukládá povinnost rozhodovat na základě ústního jednání stran a výsledků svědků, znalců či obviněného. Při využití zásady ústnosti dochází k použití pravidla “*quod non est in foro, non est in mundo*”, tedy v překladu, *co není před soudem, není na světě*³⁵. Toto pravidlo lze vyložit jako podmínku přednesení a přečtení důkazů k jejich použitelnosti před soudem.

Výjimku z této zásady představuje například institut přečtení protokolu o dřívější výpovědi obžalovaného, podle § 207 odst. 2 TrŘ. Zákon stanovuje konkrétní situace pro využití této možnosti. Těmi jsou jednání v nepřítomnosti obžalovaného, když obžalovaný odepře výpověď, anebo v situaci, kdy nastanou podstatné rozpory mezi tím, co obžalovaný vypověděl dříve, a tím, co uvádí při

³¹ FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRÍVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. str. 109-110. ISBN 978-80-7598-306-0.

³² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2013. str. 53. ISBN 978-80-7400-465-0.

³³ § 2 odst. 11 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

³⁴ článek 96 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³⁵ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. str. 118. ISBN 978-80-7400-496-4.

hlavním líčení. Soud se ovšem obžalovaného musí dotázat na důvod těchto rozporů, a zároveň jej na ně upozornit.

1.4.7 Zásada volného hodnocení důkazů

Zásadu volného hodnocení důkazů můžeme nalézt upravenou v § 2 odst. 6 TrŘ, který přímo stanoví, že *“Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.”*³⁶

Zákon nikde nestanoví, v jakém rozsahu musí být provedeny důkazy ze strany orgánů činných v trestním řízení, a podle definice toto ponechává na jejich uvážení a vnitřním přesvědčení. Předložené důkazy ovšem musí být před soudem řádně odůvodnitelné, k čemuž také dojde v rámci odůvodnění rozsudku. Toto vychází z ustanovení § 125 odst. 1 TrŘ, který soudu ukládá povinnost uvést, s jakými skutečnostmi v rámci svého rozhodování pracoval, které vzal za prokázané a z jakých úvah při jejich hodnocení vycházel. Zároveň musí soud vypořádat v odůvodnění, jakým způsobem a logickým postupem se vypořádal s obhajobou.³⁷

1.4.8 Zásada přiměřenosti

Úpravu zásady přiměřenosti nabízí § 2 odst. 4 TrŘ.³⁸ Podle tohoto ustanovení musí orgány v trestním řízení postupovat v souladu s plným šetřením základních lidských práv a svobod vyplývajících a zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, pokud je jimi Česká republika vázána. Pokud již dojde k narušení těchto práv, musí tak proběhnout jen na základě zákona. Zásadu

³⁶§ 2 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

³⁷ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.

³⁸ § 2 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

přiměřenosti TrŘ znovu uplatňuje v § 52 TrŘ, kdy tuto zásadu stanovuje i v rámci provádění trestních úkonů.³⁹

Důležité uplatnění zásady přiměřenosti nastává například u institutu vazby. Vazba by totiž měla být až prostředkem *ultima ratio*, tedy použita jen v případě, kdy, již nelze použít mírnější přístup. Zde by tedy orgány činné v trestním řízení měly přezkoumat, zdali není možné uložit jiné opatření, jakým je například peněžitá záruka či dohled probačního úředníka. Dalším příkladem je užití zásady přiměřenosti ve vztahu k § 88 odst. 1 TrŘ, který stanoví taxativně jmenované případy, ve kterých je možné použít záznam a odposlech telekomunikačního provozu. V jiných případech, než jsou zde stanoveny to možné není.⁴⁰

Zásada přiměřenosti samozřejmě úzce navazuje na zásadu řádného zákonného procesu, jelikož podmínka zásahu jen na základě zákona je doplněním podmínky stíhání jen ze zákonných důvodů, jak je uvedeno v § 2 odst. 1 TrŘ.⁴¹

³⁹ § 52 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. Velké komentáře.* V Praze: C.H. Beck, 2013. str. 30-31. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁴¹ § 2 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

2. Zvláštní způsoby dokazování

V druhé kapitole chci základně popsat a trestněprávně zasadit ostatní zvláštní způsoby dokazování, mezi které patří právě vyšetřovací pokus. Zároveň zde uvedu okolnosti a důvody vzniku právní úpravy zvláštních způsobů dokazování, jelikož ta v našem právním řádu nebyla přítomna vždy.

2.1 Druhy zvláštních způsobů dokazování

Vyšetřovací pokus, jakožto téma samotné práce je důležité v rámci systematiky trestního zákoníku zasadit do skupiny takzvaných zvláštních způsobů dokazování. Zvláštní způsoby dokazování nalezneme v trestním řádu v části první, hlavě páté a oddílu třetím.

Zákonodárce zde v § 104a až 104e uzákoňuje konkrétní metody, kterými jsou:

- a) konfrontace,
- b) rekognice,
- c) vyšetřovací pokus,
- d) rekonstrukce,
- e) prověrka na místě.⁴²

Všechny tyto metody jsou úzce spojeny s kriminalistikou, jelikož vycházejí z její ustálené praxe. Konkrétně je lze zařadit do kriminalistické taktiky. Tento pojem lze chápat jako činnost policejních orgánů, které za využití taktických metod poznávají a seznamují se s kriminalisticky relevantními událostmi.⁴³ Díky pochopení těchto událostí lze efektivněji pracovat

⁴² §§ 104a-104e zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁴³KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jirí STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. str. 13. ISBN 978-80-7380-859-4.

s vyšetřovacími verzemi, a samozřejmě plně napomáhají k vyšetřování dané trestné činnosti.

Ve vztahu kriminalistiky a trestního práva v rámci zvláštních způsobů dokazování lze říci, že trestní právo stanovuje jejich právní rámec, tedy zákonné možnosti použití, a kriminalistika blíže určuje taktiku a postupy nezbytné k jejich správnému provedení.

2.2 Novela TrŘ

Institut zvláštních způsobů dokazování byl právně ukotven v našem právním řádu až s novelou trestního řádu z roku 2001, konkrétně se zákonem číslo 265/2001 Sb., *Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*. Tato novela TrŘ s účinností od 1.1.2002 zcela nově zavedla §§ 104a-104e pod nadpisem „Některé zvláštní způsoby dokazování“. Před touto novelou byly jednotlivé způsoby v rámci kriminalistiky již používány, ale nebyly zcela právně zakotveny. Ve znění TrŘ účinném do 1.1.2002 bylo možné nalézt úpravu konfrontace pod § 94, která zde ovšem nebyla za konfrontaci výslovně označena. V § 93 odst. 2 tehdejšího TrŘ pak bylo možné spatřovat základní popis rekognice.⁴⁴ Ostatní způsoby dokazování v tehdejší úpravě zakotveny nebyly.

Další změna zvláštních způsobů dokazování nastala s novelou provedenou zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tímto zákonem došlo ke zvednutí věkové hranice u osob, se kterými měl být proveden důkaz pomocí konfrontace, rekognice a vyšetřovacího pokusu z 15 na 18 let věku.⁴⁵

Podle důvodové zprávy k zákonu č. 265/2001 Sb., byl primárním důvodem zákonodárce pro právní ukotvení ustanovení §§ 104a – 104e TrŘ, tedy některých zvláštních způsobů dokazování fakt, že podle předchozí právní úpravy nebyl postup těchto jednotlivých úkonů právně ukotven. Pro zajištění větší právní

⁴⁴ Znění §93 odst. 2 a § 94 v zákoně č. 141/1961 Sb., ve znění účinném do 1.1.2002

⁴⁵ CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. str. 115. ISBN 978-80-7408-175-0.

jistoty, tedy podstatné náležitosti právního státu. Tím, že zákon přesně stanovuje konkrétní právní náležitosti a postupy jednotlivých zvláštních způsobů dokazování, je možné účinněji se v rámci trestního řízení bránit proti jejich nesprávnému a nezákonnému použití.

2.3 Konfrontace

Konfrontaci, jakožto zvláštní způsob dokazování upravuje § 104a, přičemž z odstavce prvního lze odvodit, že se k rekonstrukci přistoupí v případech nesouladu výpovědi mezi svědkem nebo spoluobviněným a obviněným. Cílem tedy je přimět vyslychané osoby, jejichž výpovědi se liší v podstatných okolnostech, aby své výpovědi změnili podle pravdy pod tíhou způsobenou přímým střetem s vyslychaným protějškem. Zákon u konfrontace stanovuje tři omezení.

Konfrontaci musí předcházet prvotní výslech všech osob, které mají být konfrontovány, společně se sepsáním protokolu o výslechu.

Omezen je podle odstavce pátého věk vyslychaného, který smí být jen ve zcela výjimečných případech mladší osmnácti let. Bez výjimky nelze konfrontovat osobu mladší osmnácti let v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Pokud by se jednalo o osobu, jejíž totožnost je ze zákonných důvodů utajena, nelze ke konfrontaci přistoupit vůbec.

Třetím omezením rozumíme časovou část řízení před soudem, jelikož podle odstavce sedm se konfrontace zásadně provádí jen v řízení před soudem. V přípravném řízení lze konfrontaci provést jen tehdy, že to orgán činný v trestním řízení považuje za nezbytné.⁴⁶

Výsledkem konfrontace by tedy mělo být vyjasnění nesrovnalostí ve výpovědích vyslychaných osob, které v ideálním případě podlehnou tlaku situace, a výpověď změní podle pravdy. Co se kriminalistického pohledu týče, můžeme zde tedy podle mého názoru mluvit o protnutí kriminalistiky s psychologií, jelikož

⁴⁶ § 104a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

právě díky psychologickému aspektu konfrontace dochází k naplnění jejího cíle, kterým je odstranění nesouladu výpovědí.

2.4 Rekognice

Dalším ze zvláštních způsobů dokazování je metoda rekognice. Rekognice je právně zakotvena v § 104b TrŘ. Jedná se o procesní úkon, jehož cílem je přimět podezřelého, obviněného nebo svědka, aby opětovně určil totožnost osoby nebo věci. Zákon stanovuje postup rekognice, přičemž před jejím provedení musí být osoba, která má znovu určit totožnost osoby nebo věci vyslechnuta o okolnostech, za kterých ji rozpoznali poprvé.

V případě, kdy má svědek, obviněný nebo podezřelý rozpoznat osobu, musí mu tato osoba být ukázána vedle nejméně třemi osobami, které se nesmějí nijak výrazně navzájem odlišovat.

Vedle rozpoznávání osoby „na živo“, může být rekognice provedena i podle fotografie, s opětovnou podmínkou fotografií nejméně tří obdobně vypadajících osob.

Rekognici lze podle odstavce sedmého provést i takovým způsobem, aby byla ochráněna totožnost poznávající osoby.⁴⁷ Zvláště chráněnou osobou v tomto případě bude osoba mladší osmnácti let ve smyslu § 102 TrŘ, kdy je úkolem orgánů činných v trestním řízení ochránit psychický stav a budoucí vývoj těchto osob. K výslechu podle tohoto ustanovení má být přibrán pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí či jeho rodiče. Zároveň je nutné rekognici provést tak, aby ho nebylo potřeba znovu opakovat.⁴⁸

2.5 Rekonstrukce

Metoda rekonstrukce vychází z § 104d TrŘ, a podle tohoto ustanovení se koná „*má-li být obnovením situace a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého,*

⁴⁷§ 104b zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸§ 102 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

*obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.*⁴⁹

Cílem rekonstrukce je tedy k potvrzení výpovědi osob tím, že v popsané situaci z výpovědi obnovíme, a tím se mohou policejní orgány lépe seznámit s událostmi spáchaného činu. Rekonstrukcí také ověřujeme výpovědi osob z hlediska pravdivosti jejich tvrzení. Je totiž možné, že během rekonstrukce vyjde najevo nemožnost proběhnutí skutku podle výpovědi osob.

V druhém odstavci § 104d TrŘ se postup rekonstrukce odkazuje na ustanovení o vyšetřovacím pokusu. Z těchto ustanovení vyplývá, že rekonstrukci nelze provést, pokud je možné dosáhnout jejího účelu i jinak, nebo pokud by to bylo nevhodné vůči osobám podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka. Dále by se rekonstrukce měla účastnit jedna osoba, která není na věci nijak zúčastněna. Toto ustanovení se použije u rekonstrukce v přípravném řízení, a jen v případě, že by nemožnost zajistit přítomnost této osoby zmařila provedení rekonstrukce. Všechny tyto osoby zároveň nesmí být k úkonům, které souvisejí s rekonstrukcí nijak nuceny.⁵⁰

2.6 Prověrka na místě

Jako poslední zvláštní způsob dokazování TrŘ v § 104e upravuje prověrku na místě. Jedná se o takovou kriminalistickou metodu, s jejíž pomocí srovnáváme informace získané dřívější výpovědí se současným stavem, a to za osobní přítomnosti svědka, podezřelého nebo obviněného. Informace takto získávané se musejí týkat konkrétního místa. Například pokud zloděj ukryje odcizené věci na konkrétním místě, při prověrce takové místo přímo označí.

Stejně jako rekognice, tak i prověrka na místě úzce souvisí především s vyšetřovacím pokusem, a to hlavně v trestněprávní rovině tím, že její postup je stejně jako postup rekonstrukce odkázán na ustanovení o vyšetřovacím pokusu.

⁴⁹ § 104d odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁵⁰ § 104d odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Tedy prověrku na místě nelze provést, pokud je to nevhodné vzhledem k okolnostem nebo osobám svědka, podezřelého či obviněného. Prověrka se neuskuteční také v případě, že lze účelu dosáhnout jinak. Prověrka podle ustanovení o vyšetřovacím pokusu musí proběhnout ze strany podezřelého, obviněného nebo svědka dobrovolně.⁵¹

⁵¹ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. str. 430. ISBN 978-80-7598-306-0.

3. Vyšetřovací pokus

Ve třetí kapitole své práce chci definovat pojem vyšetřovacího pokusu, a to jak v kriminalistice, tak i v trestním právu. Krátce se budu věnovat i historii vyšetřovacího pokusu, a to především ze strany školy sovětské kriminalistiky. Dále chci vyšetřovací pokus rozčlenit podle jeho možných druhů, a uvést osoby, které se vyšetřovacího pokusu mohou účastnit.

3.1 Pojem vyšetřovacího pokusu v kriminalistice

Vyšetřovací pokus, v kriminalistice také označován jako vyšetřovací experiment, je v systému kriminalistiky podřazen pojmu kriminalistický experiment. Kriminalistický experiment definoval ve své učebnici docent Konrád jako „*Metodu kriminalistické praktické činnosti spočívající v pokusném vyvolávání a zkoumání kriminalisticky relevantních jevů, činností a fragmentů událostí v uměle vytvořených a cílevědomě měněných podmínkách za účelem poznání a dokázání skutkového stavu věci.*“⁵²

Kriminalistický experiment lze pak podle použití rozdělit tak, že je používán jako speciální metoda kriminalistické praxe, nebo jako specifická metoda kriminalistické praxe. V případě speciální metody kriminalistické praxe hovoříme buď o expertním experimentu nebo o taktickém experimentu.

Expertní experiment je specifický v tom, že subjektem této experimentální činnosti je znalec. Takový znalec poté získané poznatky využívá k ověření výsledků znaleckého zkoumání jakožto podkladu ke znaleckému posudku.⁵³

Vyšetřovací pokus pak řadíme pod specifickou metodu kriminalistické praxe.

Vyšetřovací pokus lze definovat z kriminalistického hlediska jako *"specifickou metodu kriminalistické praxe spočívající v provádění pokusů v uměle*

⁵² KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. str. 99. ISBN 978-80-7380-859-4.

⁵³ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 537. ISBN 978-80-7380-741-2.

vytvořených a cílevědomě měněných podmínkách za účelem prověření, upřesnění zjištěných skutečností nebo zjištění nových skutečností důležitých pro trestní řízení.“⁵⁴ Tato definice s lehkými úpravami přetrvává již od roku 1972, kdy docent Prerad vyšetřovací pokus definoval následovně: „*Vyšetřovací experiment je vyšetřovací úkon, který spočívá v provedení pokusů a zkoumání v uměle vytvořených a systematicky měněných podmínkách s cílem prověrky existujících a získání nových důkazů, prověrky verzí o možnosti nebo nemožnosti existence faktů, událostí, jevů v určitých podmínkách a určitým způsobem, majících význam pro vyšetřovaný případ a zjištění okolností napomáhajících ke spáchání trestného činu.*“⁵⁵ Při porovnání těchto definic můžeme konstatovat, že za skoro 50 let došlo pouze ke zjednodušení definice, a žádné výrazné změně.

Z těchto definic můžeme vyvodit možné výsledky vyšetřovacího pokusu. Výsledkem vyšetřovacího pokusu tedy bude zjištění, že se sledovaná skutečnost buď opravdu stala nebo alespoň mohla stát, anebo naopak se skutečnost vůbec nestala či se vůbec stát nemohla.

V rámci kriminalistické systematiky řadíme vyšetřovací pokus pod kriminalisticko-taktické metody. Kriminalisticko-taktické metody tvoří samostatnou skupinu kriminalistických metod, a můžeme je definovat jako „*Metody kriminalistické praktické činnosti, představující strukturu, obsah a posloupnost typických činností policejních orgánů při odhalování, objasňování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.*“⁵⁶

Při využívání kriminalisticko-taktických metod je důležité dodržovat předem stanové podmínky. Jak již bylo napsáno výše, vzhledem k protnutí kriminalistiky s trestním právem je především důležité dodržovat zákonnost. Zákon samozřejmě nemůže předvídat každou situaci, která by mohla v rámci kriminalistiky nastat a rovnou jí upravit. Proto je důležité přiměřeně postupovat s v souladu s právním pořádkem.

⁵⁴ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. str. 101. ISBN 978-80-7380-859-4.

⁵⁵ PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty University Karlovy, 1972. str. 18-19

⁵⁶ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). str. 10. ISBN 80-86898-40-7.

Druhou podmínkou je praktická odůvodněnost. Tato podmínka vyžaduje, aby všechny postupy a metody byly vždy vhodné ve vztahu k určité situaci. Tato vhodnost vychází z ustálené kriminalistické vědy, která se může postupem času dále vyvíjet.

K uplatnění kriminalisticko-taktických metod je zásadní dodržet také takzvanou vědeckou odůvodněnost. Vědecká odůvodněnost vyjadřuje požadavek na objektivnost výsledků, které jsou kriminalisticko-taktickými metodami získávány. Pod tento pojem zařazujeme například soulad mezi využitými metodami, operacemi a dalšími postupy ve vztahu k využitým vědním oborům. Zároveň musí být možné použítou metodu vůbec moct vědecky přezkoumat, a také vědecky předvídat výsledky podle využitých metod.

Za poslední kritérium pokládáme podmínkou etiky, respektive její dodržení. Etikou rozumíme nauku o mravnosti, respektive o pravidlech mravního jednání.⁵⁷ Splnění podmínky etiky vyjadřujeme buď v rovině obecné, nebo specifické. Obecně se budeme z etické stránky zajímat, jestli využitím konkrétní metody nedojde k narušení cti či důstojnosti účastníků. Ze specifické roviny sledujeme provádění konkrétní metody či postupu v určitých podmínkách, kde by mohlo dojít k narušení etických norem. Například není vhodné ohledávat mrtvolu před pozůstalými.⁵⁸

⁵⁷ KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha. 3. uprav.vyd.SPN, 1981. str. 150

⁵⁸ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). str. 12-13 ISBN 80-86898-40-7.

3.2 Pojem vyšetřovacího pokusu v trestním právu

Z hlediska právní úpravy nalezneme vyšetřovací pokus jako takový zakotven v § 104c TrŘ, přičemž jak bylo napsáno výše, i vyšetřovací pokus byl právně ukotven až s novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.

První odstavec zákonné definice vyšetřovacího pokusu stanoví podmínky, za kterých se vyšetřovací pokus koná. Konkrétně se tedy má vykonat v případě, kdy je potřeba prověřit či upřesnit určité dříve zjištěné skutečnosti, či při potřebě zjistit skutečnosti zcela nové.⁵⁹ V tomto odstavci můžeme pozorovat podstatu vyšetřovacího pokusu. Tím je tedy vytvoření a následné cílené měnění analogických jevů či jiných dějů, které jsou pro trestní řízení podstatné, a o kterých má vyšetřující orgán pochybnosti v rámci možnosti uskutečnění.⁶⁰ Z právní definice tedy můžeme vyložit, že právě umělé tvoření nebo měnění podmínek je jednou z nejdůležitějších podstat vyšetřovacího pokusu. Tímto můžeme například vyšetřovací pokus odlišit od rekonstrukce. Ta se totiž provádí v podmínkách obnovených.⁶¹ Oba zvláštní způsoby dokazování ale lze v určitých situacích provést najednou, respektive vyšetřovací pokus lze provést v rámci rekonstrukce.⁶²

V odstavci druhém zákonodárce stanoví naopak podmínky negativní, tedy situace, za kterých se vyšetřovací pokus neprovede. Zásadní překážku spatřuje v situaci, kdy by provedení vyšetřovacího pokusu bylo nevhodné zejména k osobám podezřelého, obviněného, spoluobviněného nebo svědka.⁶³ Zároveň nedojde k provedení vyšetřovacího pokusu v momentě, kdy lze účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak. Vyšetřovací pokus je zde tedy vyobrazen v souladu se zásadou subsidiarity. Pokud by tedy šlo dosáhnout výsledku jinými způsoby dokazování, jako například opětovným výsledkem, nemá se

⁵⁹ § 104c odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. str. 1553 ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶¹ § 104d odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁶² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. str. 1554. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶³ § 104c odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

k vyšetřovacímu pokusu přistoupit. Překážkou mohou být také okolnosti případu, které určují nevhodnost provedení vyšetřovacího pokusu. Takové okolnosti můžeme spatřovat například v nebezpečnosti vytvoření nebo obměňování podmínek potřebných k pozorování. Prvotní zásadou provádění vyšetřovacího pokusu by totiž měla být především bezpečnost pro všechny zúčastněné osoby. Pod to můžeme zahrnout i neprovedení vyšetřovacího pokusu s osobami, které by mohli narušovat jeho průběh.⁶⁴ Zároveň zde může ze zákona nastat překážka podle § 102a TrŘ. Toto ustanovení upravuje výslech osoby, která je služebně činná v policejním orgánu, nebo takové osoby která je policistou jiného státu, pokud se účastní trestního řízení jakožto agenti provádějící předstíraný převod. Tyto subjekty musejí být vždy vyslechnuty s utajenou totožností a podobou.⁶⁵

Myslím si, že tento odstavec hraje v rámci § 104c TrŘ důležitou roli, jelikož chrání zúčastněné osoby například před pokusem nebezpečným, zároveň takto chrání osobu obviněného, svědka, spoluobviněného či podezřelého. Zde spatřuji správný úmysl zákonodárce zvláště k osobě svědka, jelikož by v určitých případech mohla mít jeho účast na vyšetřovacím pokusu negativní dopad na jeho duševní zdraví, což by mohlo vyvstat z opakování bolestivých vzpomínek.

Třetí odstavec pojednává o osobách zúčastněných na provedení vyšetřovacího pokusu. V přípravném řízení zákon ukládá povinnost přítomnosti osoby na věci nezúčastněné. Dále se pod podmínkou potřeby vzhledem k povaze věci a skutečnostem přibírá znalec, popřípadě i obviněný a svědek.⁶⁶ Z pohledu trestního práva je důležitá především podmínka účasti osoby nezúčastněné u vyšetřovacího pokusu prováděného v přípravném řízení. Všechny osoby jsou dále rozepsány v samostatné kapitole této práce, důležité je ale dodat, že osobou nezúčastněnou na věci může být i osoba, která má se pokusu účastnit z jiného důvodu, primárně se bude jednat o figuranta, který ale samozřejmě nesmí být na věci zainteresován jinak. Ostatní osoby se vyšetřovacího pokusu účastní fakultativně. Těmi myslíme za určitých podmínek především znalce, podezřelého

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. str. 1555. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶⁵ § 112a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶ § 104c odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

či svědka. Tyto osoby se přiberou jen tehdy, pokud je jejich účast nezbytná ke správnému provedení pokusu. Pokud by například událost byla zdokumentována tak dobře, že by vyšetřovatelům stačila pouze tato dokumentace, nemusí být zúčastněni.⁶⁷ Zvláštní osobou zúčastněnou může být tlumočník. Tlumočník se přibere k provádění pokusu při splnění podmínek vycházejících z § 2 odst. 14 TrŘ.⁶⁸ Pokud se tedy osoba přihlásí, že neovládá český jazyk, bude přibrán tlumočník na základě § 28 odst. 1 TrŘ.⁶⁹

Vyšetřovacímu pokusu také může být účastněna osoba mladší osmnácti let. Stejně jako u všech osob, i u osob mladších osmnácti let použijeme ustanovení o výslechu. Konkrétně se bude jednat o § 102 TrŘ.⁷⁰ Osoba mladší osmnácti let může v rámci vyšetřovacího pokusu vystupovat jako poškozený nebo jako svědek. Trestní právo ve své úpravě dbá na zvýšenou ochranu těchto osob. Proto je tedy nutné dbát na šetrnost průběhu pokusu či výslechu této osoby, aby nebyla ohrožena stále probíhající výchova a mravnost. Zároveň musí být u všech úkonů přítomen přiřazený orgán sociálně-právní ochrany mládeže, či jiná osoba, která má s výchovou mládeže zkušenosti. Na návrh těchto osob, stejně jako jeho zákonných zástupců je možné vyšetřovací pokus buď odsunout, nebo pokud již probíhá přímo přerušit a ukončit.⁷¹

Poslední odstavec dává určitým zúčastněným osobám ochranu před donucením k úkonům souvisejícím s vyšetřovacím pokusem. Konkrétně nesmí být donucen podezřelý, obviněný, poškozený nebo takový svědek, který má právo odepřít výpověď. Porušení tohoto ustanovení by vedlo k nezákonnému získání důkazu a jeho procesní nepoužitelnosti.⁷² Tato podmínka vychází z ustanovení o výslechu, které platí pro osoby zúčastněné na vyšetřovacím pokusu obdobně. Z toho tedy vychází, že ve stejných situacích, ve které osoby nemusí vypovídat,

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. str. 1556. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁶⁸ § 2 odst. 14 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹ § 28 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ § 102 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. str. 1557. ISBN 978-80-7400-465-0.

⁷² § 104c odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

nemusí se ani účastnit na vyšetřovacím pokusu. Donucovat tyto osoby navíc nelze k žádnému úkonu souvisejícímu s vyšetřovacím pokusem. Zákon ovšem tuto podmínku vztahuje jen na podezřelého, obviněného, poškozeného nebo svědka. Ostatní osoby tedy účast odmítnout nemohou.⁷³

Zejména odstavec o zákazu nucení osob k účasti považují za správný, jelikož si myslím, že nucená účast na pokusu by mohla zcela zkreslit jeho výsledky, pokud by bylo možné ovlivnit jej fyzickým konáním člověka.

Využití vyšetřovacího pokusu přichází v úvahu ve chvíli, kdy nastane rozpor mezi zjištěnými důkazy navzájem, který nelze odstranit jinými způsoby. Můžeme tedy říci, že ověřujeme pravdivost určitých tvrzení, které tímto způsobem lze ověřit. Typickými příklady vyšetřovacího pokusu bude zkoumání, zdali mohl svědek za určitých podmínek pozorovat či jinak vnímat konkrétní událost, která je relevantní ve vztahu k vyšetřovanému skutku.

Cílem vyšetřovacího pokusu je tedy zjistit, zda mohla nastat určitá skutečnost, která je důležitá pro účel trestního řízení, nebo nikoliv, a to v situacích, kdy si orgán činný v trestním řízení není jist možností uskutečnění nějakého jevu.

Tyto cíle můžeme přehledněji rozepsat tak, že vyšetřovacím pokusem chceme jako orgán činný v trestním řízení především zajistit:

- a) podklady pro vytyčení vyšetřovacích verzí,
- b) prostředky prověrky vytyčených vyšetřovacích verzí,
- c) nové důkazy,

⁷³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. str. 1558. ISBN 978-80-7400-465-0.

- d) prostředky pro prověření důkazů již získaných,
- e) prostředky pro zjištění okolností napomáhajících spáchání určitého trestného činu.⁷⁴

3.3 Historie pojmu vyšetřovacího pokusu

Pojem vyšetřovacího pokusu, respektive experimentu sahá až do roku 1893, kdy s tímto pojmem pracoval například profesor Hans Gross. Hans Gross, také přezdívaný jako „otec kriminalistiky“, byl z osobností kriminalistiky první, kdo se nezabýval jen jedním podoborem, ale položil základy systematizace kriminalistiky jako takové. Zároveň je prvním, kdo pojem kriminalistiky vůbec použil a zařadil jí do systému věd.⁷⁵

V další etapě se k vyšetřovacímu pokusu vyjadřovali především autoři z tehdejšího sovětského svazu. Za nejdůležitějšího z nich bych označil R. S. Bělkinu. R. S. Bělkin byl významným ruským kriminalistou a pedagogem. Byl výraznou osobností především pro Sovětskou kriminalistiku, ale vydáním svých prací ovlivnil kriminalistiku i u nás. Jako první přišel se systematickým rozdělením kriminalistiky na obecnou kriminalistiku, kriminalistickou techniku, kriminalistickou taktiku a kriminalistickou metodiku. Ve vztahu k vyšetřovacímu pokusu například určil cíle vyšetřovacího pokusu, a především rozdělil druhy vyšetřovacího pokusu právě podle sledovaného cíle, což i dnes považuji za velmi zdařilé hlavně kvůli přehlednosti.⁷⁶ R. S. Bělkin pak samotný vyšetřovací pokus definoval tak, že se jedná o takový vyšetřovací úkon, jehož podstatou je provádění speciálních pokusů a zkoušek za účelem získání nových a prověření stávajících důkazů. Vyšetřovacím pokusem se podle něj také hodnotí možnost či nemožnost jednotlivých vyšetřovacích verzí.

⁷⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. str. 357 ISBN 80-7179-878-9.

⁷⁵ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. str. 249-250 ISBN 978-80-7380-258-5.

⁷⁶ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. str. 237 ISBN 978-80-7380-258-5.

Co se týče autorů na našem území, za průkopníka v této oblasti bych označil docenta Vladimíra Prerada. Vladimír Prerad byl především pedagogem a odborníkem na kriminalistiku. Při psaní svých prací týkajících se vyšetřovacího experimentu vycházel především z výše jmenovaného R. S. Bělkina, s jehož názory se ve svých pracích ztotožňoval. Z oblasti vyšetřovacího pokusu bych ho označil za Československého průkopníka, především díky jeho knihám „Vyšetřovací experiment“ a „Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu“.⁷⁷

Oproti těmto autorům se staví například major Bohuslav Němec. Ten ve své publikaci *základy kriminalistiky* mluví o vyšetřovacím pokusu jako o *prověrce různých okolností a faktů na místě trestného činu*. Autor zde přichází s myšlenkou, podle níž pojem vyšetřovacího pokusu plně nevystihuje smysl tohoto úkonu. Již v této publikaci ovšem popisuje základní principy vyšetřovacího pokusu. Tím je podle něj například nutnost obnovení podmínek na místě činu, respektování denní doby, za které se trestný čin udál, stejně jako napodobení povětrnostních a jiných podmínek. Také uvádí, že je důležité provést prověrku (tedy pokus) několikrát za sebou a při změně okolností. Na závěr je popsán protokol a jeho doplnění o fotografický materiál.⁷⁸

3.4 Druhy vyšetřovacího pokusu

Při studiu podkladů k různým druhům vyšetřovacího pokusu jsem se setkal s vícero možnostmi dělení. Prvním dělením, převážně využívaným v novějších publikacích je dělení na pokusy senzorké a pokusy situační.

Senzorké pokusy, jak již název napovídá, sledují a ověřují možnost osoby vlastními smysly vnímat určité skutečnosti. Nejčastěji půjde o případy, kdy budeme zkoumat možnost osoby zahlédnout podezřelou osobu, nebo dokonce celý skutek. Dále to mohou být případy zkoumání možnosti například zaslechnout rozhovor nebo výkřiky související s vyšetřovaným skutkem. Samozřejmě jde

⁷⁷ STRAUS, Jiří a František VAVERA. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. str. 285-286 ISBN 978-80-7380-258-5.

⁷⁸ NĚMEC, Bohuslav. *Základy kriminalistiky*. Praha: Naše vojsko, 1954, str. 41

o vnímání všemi lidskými smysly, tedy vyšetřovací pokus může v tomto ohledu hodnotit i možnost ucítit určitou látku.

Pomocí situačních pokusů pak můžeme prověřovat, zdali bylo možné provést za určitých podmínek konkrétní činnost, nebo jestli tuto činnost mohla provést konkrétní osoba (například kvůli fyzickým parametrům osoby). Dále ověřují vznik a existenci nějakého jevu, kterým můžeme rozumět nejčastěji oslnění řidiče vozidla, ať už sluncem či jiným protijedoucím vozidlem. Jako poslední druh situačních pokusů rozumíme prověřování průběhu vyšetřované události, její jednotlivé části či konkrétní detaily a mechanismy vytvoření stop. Zde se jedná například o zkoumání možnosti samovolného výstřelu zbraně při konkrétním zacházení, nebo o sledování rozsahu poškození konkrétní věci nebo konkrétním postupem.⁷⁹

Druhým dělením, které vychází ze starších publikací a názorů je dělení z logických hledisek, tedy přesně podle konkrétních cílů, kterých chceme vyšetřovacím pokusem dosáhnout. Toto dělení převzal doktor Prerad od ruského autora R. S. Bělkina. Ten rozdělil druhy vyšetřovacího pokusu následovně:

- a) vyšetřovací experiment ke zjištění možnosti pozorování, vnímání nějakého jevu;
- b) vyšetřovací experiment ke zjištění možnosti způsobení nějakého jednání;
- c) vyšetřovací experiment ke zjištění možnosti existence nějakého jevu;
- d) vyšetřovací experiment ke zjištění jednotlivých detailů mechanismu události;
- e) vyšetřovací experiment ke zjištění procesu vytvoření stop události, zjištěných v průběhu vyšetřování

Vyšetřovací pokus ke zjištění možnosti pozorování nebo vnímání nějakého jevu můžeme připojit k vyšetřovacímu pokusu sensorickému. Je to základní typ

⁷⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. str. 101-102. ISBN 978-80-7380-859-4.

vyšetřovacího pokusu a stejně jako u sensorických pokusů zkoumáme možnost vnímat určité skutečnosti lidskými smysly.

Vyšetřovací pokus ke zjištění možnosti způsobení nějakého jednání slouží k prověření fyzické možnosti provedení konkrétního skutku ve vztahu k osobě nebo více osobám. Tuto skutečnost můžeme prověřovat mimo vztahu k osobám i ve vztahu časovém. Například tedy, jestli konkrétní osoba mohla provést činnost v určitém časovém úseku.

Jako třetí možnost je uveden vyšetřovací pokus ke zjištění existence nějakého jevu. Tento typ pokusu slouží k prověření existence takové skutečnosti, která je předmětem prováděného dokazování. Tato metoda nalezne své využití mimo vyšetřování dopravních nehod i v oblasti nehod leteckých, konkrétně v rámci prověřování selhání navigačních přístrojů letounu.

Dalším je vyšetřovací pokus ke zjištění jednotlivých detailů mechanismu událostí. Tento typ vyšetřovacího experimentu zjišťuje a prověřuje průběh události, respektive možnost průběhu podle výpovědí svědků nebo obviněných. Využití se opět najde zejména u vyšetřování dopravních nehod.

Posledním druhem podle Bělkina je vyšetřovací pokus ke zjištění procesu vytvoření stop událostí, zjištěných v průběhu vyšetřování. Tento typ vyšetřovacího pokusu se používá v situacích, kdy potřebujeme prověřit pravděpodobný mechanismus tvorby stop, jako jsou například stopy blatníku či nárazníků vozu na předmětu.⁸⁰

Toto dělení shledávám přehlednějším, jelikož upravuje více a podrobnější situace než výše uvedené, tedy dělení na sensorické a situační.

3.5 Osoby zúčastněné na vyšetřovacím pokusu

Aby mohlo být vyšetřovacím pokusem dosaženo sledovaného cíle, je samozřejmě nutné, aby ho provedly řádně připravené a kompetentní osoby. Okruh osob zúčastněných na vyšetřovacím pokusu můžeme rozdělit na přímé účastníky, nepřímé účastníky a pomocné osoby.

⁸⁰ PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty University Karlovy, 1972. str 46-48

3.5.1 Přímí účastníci

Za přímé účastníky vyšetřovacího pokusu můžeme označit ty osoby, které se na provedení vyšetřovacího pokusu přímo podílejí. První skupinou přímých účastníků jsou orgány činné v trestním řízení. Zákonem definici tohoto pojmu nalezneme v § 12 odst. 1 TrŘ. Zákon tedy za orgány činné v trestním řízení označuje soud, státní zástupce a policejní orgány. Na policejní orgány rovnou navazuje v odstavci druhém, který tento široký pojem dále konkretizuje. Nejčastěji se tedy bude jednat právě o příslušníky policejních orgánů, konkrétně půjde o vyšetřovatele z příslušných útvarů a další policisty. Vyšetřovatelé budou plnit roli vedoucích a organizátorů vyšetřovacího pokusu. Mimo policejní orgán se na vyšetřovacím pokusu bude podílet i státní zástupce. Státní zástupce obecně dohlíží na činnost policejních orgánů při vyšetřování. Toto konkrétně vychází z § 157 odstavec 2 TrŘ.⁸¹ Zde zákon stanovuje možnost státního zástupce v přípravném řízení uložit provedení úkonů, kterých je potřeba k objasnění věci či zjištění pachatele. Dále pravomoci státního zástupce upravuje § 174 TrŘ, který v odstavci druhém⁸² rozšiřuje jeho pravomoci ze zmíněného § 157 odst. 2 TrŘ.

Vedle orgánů činných v trestním řízení sem řadíme i osoby přímo provádějící konkrétní pokusy, nebo takové, které na základě svých výpovědí ovlivňují provádění pokusů. K těmto osobám řadíme svědky, poškozené a obviněné. Účast těchto osob je fakultativní. Z tohoto nám zároveň vyplývá, že jejich neúčast není překážkou při provedení pokusu. Vrchní soud takto judikoval ve svém rozhodnutí 6 To 18/2006. V této věci si obviněný M.G. stěžoval na postup orgánů činných v trestním řízení, jelikož vlivem administrativní chyby nedošlo k jeho předvedení k prováděnému vyšetřovacímu pokusu, který poté proběhl i bez jeho přítomnosti. Obviněný se tedy dožadoval opakování úkonu s jeho účastí. Soud ovšem i s přihlédnutím na účast právního zástupce obviněného došel k závěru, že „provedení vyšetřovacího pokusu není, a to ani tehdy, prováděli se v řízení před soudem, podmíněno přítomností obviněného. Neúčast obviněného na tomto úkonu, byť zapříčiněná pochybením orgánů činných

⁸¹ § 157 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁸² § 174 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

v trestním řízení, nezpůsobuje procesní neúčinnost tohoto důkazu a nezakládá povinnost opakovat tento procesní úkon za přítomnosti obviněného“.⁸³

Takovéto osoby mohou být jak zastupitelné, tak nezastupitelné. Osoby nezastupitelné mají pro účel vyšetřovacího pokusu takový význam, že bez jejich výpovědi nelze vyšetřovací pokus vůbec provést. Předmětem vyšetřovacího pokusu tedy bude nějaká jejich subjektivní vlastnost, kterou nikdo jiný nemůže nahradit. Pokud by došlo na situaci, kdy výše uvedené osoby v mezích zákona odmítnou svou účast na úkonech vyšetřovacího pokusu, nebo policejní orgán dojde k závěru, že k provedení není jejich přítomnost potřebná, využijí se místo nich pokusné osoby a figuranti. Tyto osoby ovšem musejí být již v rámci přípravy na vyšetřovací pokus vybrány tak, aby fyzickými proporcemi co nejvěrněji kopírovali ty osoby, které zastupují.⁸⁴

Při provádění vyšetřovacího pokusu s přímými účastníky vstupuje do situace také psychologický aspekt. U obviněného může jít například o uvědomění, že se opět nachází na místě činu, čímž dojde k jeho paměťovému přehrávání prověřované situace. Pod tíhou této situace, kdy má znovu popsat skutek který spáchal, tentokrát ovšem před dalšími účastníky, a především před orgány činnými v trestním řízení může přiznat i dříve zatajované informace.

Na ostatní přímé účastníky (svědky a poškozené) bude zřejmě situace působit primárně negativně. Vyšetřovací pokus v nich samozřejmě může vyvolat mimo vzpomínek i všechny prožité negativní pocity, které také mohou ovlivnit jejich popisování události na místě.⁸⁵

⁸³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. 6 To 18/2006

⁸⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. str. 102. ISBN 978-80-7380-859-4.

⁸⁵ PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty University Karlovy, 1972. str. 53

3.5.2 Nepřímí účastníci a pomocné osoby

Nepřímí účastníci se ze své podstaty neúčastní pokusu přímo, ale mají spíše konzultační a poradenskou roli. Těmito osobami tedy myslíme především znalce a experty v konkrétním oboru, jejichž názor je pro vyšetřovatele podstatný ke správnému provedení nebo pochopení vyšetřovacího pokusu. Účast těchto osob je v TrŘ upravena v § 157 odstavec 3, kdy zákon stanoví předpoklady pro přibrání odborníka.⁸⁶ Odborník může být k věci přibrán v případech skutkově složitých a jinak závažných, kdy je problematika již příliš konkrétní. Odborník může v nezbytném rozsahu nahlížet do spisu a zúčastňovat se úkonů prováděných v rámci trestního řízení. Zákon mu zároveň ukládá povinnost mlčenlivosti o všech skutečnostech, o kterých se v souvislosti s výkonem své funkce dozvěděl. Zároveň mu za jeho činnost náleží odměna. Vedle těchto osob se jedná i o osoby dohlížející na správnost a zákonnost vyšetřovacího pokusu. Nejčastěji se bude jednat o osobu nezúčastněnou či obhájce obviněného. Podmínka nezúčastněné osoby vychází z právní úpravy vyšetřovacího pokusu. TrŘ v § 104c odstavci třetím totiž stanoví, že pokud je vyšetřovací pokus prováděn v přípravném řízení, je potřeba přibrat k jeho provedení alespoň jedna na věci nezúčastněná osoba.⁸⁷ Absence této osoby se dá nahradit pouze vhodnými opatřeními, jakou jsou například kvalitní a obsáhlý audiovizuální záznam.⁸⁸

Osoby pomocné primárně zajišťují průběh vyšetřovacího pokusu jako takového, a to především po stránce bezpečnostní. Například tedy uzavírají místo provedení vyšetřovacího pokusu tak, aby žádné osoby či jiné elementy nemohly narušit jeho průběh a tím samozřejmě zkreslit výsledky vyšetřovacího pokusu. Mimo tyto úkoly se také mohou tyto osoby zúčastnit vyšetřovacího pokusu jako

⁸⁶ § 157 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷ § 104c odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-27]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. k § 104c odst. 3, podbod 6

takového, a to konkrétně s úkolem technické dokumentace průběhu pokusu, nebo jako ostražka obviněného.⁸⁹

Při výběru osob je obecně doporučováno pracovat spíše s nižším počtem, tedy využívat pouze nezbytně nutné množství osob. Vyšší koncentrace osob na místě vyšetřovacího pokusu může ztížit organizaci celého pokusu, což může ve výsledku vést až k neúspěšnému pokusu. Všechny podílející se osoby by také měli být správně informované. Všechny osoby obecně musejí znát cíl, kterého se snažíme vyšetřovacím pokusem dosáhnout. Ovšem poté již musíme rozdělovat mezi jednotlivými účastníky (obviněným, svědky a pomocnými osobami) tak, aby provedli svou roli správně, ale zároveň nemohli vyšetřovací pokus na základě zjištěných informací sami ovlivňovat mimo vytyčené cíle.⁹⁰

89 MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 358
90 CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. str. 149. ISBN 80-86898-36-9.

4. Metoda vyšetřovacího pokusu

V této kapitole chci popsat konkrétní úkony, které musí vyšetřující orgán provést, aby mohlo dojít k zákonnému a takticky správnému uskutečnění vyšetřovacího pokusu. Tyto postupy zahrnují jak přípravu, tak samotnou taktickou stránku provedení a následné vyhodnocení a zaprotokolování celého postupu.

4.1 Příprava vyšetřovacího pokusu

Aby byl vyšetřovací pokus proveden správně, a byl tedy zcela splněn jeho účel, je zapotřebí rozsáhlá a náročná příprava. Příprava je velmi důležitou částí samotného vyšetřovacího pokusu. Obecně proto můžeme přípravu rozlišit na přípravu před odjezdem na místo provádění pokusu a přípravu po příjezdu na místo provádění vyšetřovacího pokusu.

4.1.1 Příprava před odjezdem na místo

Před odjezdem na místo je důležité zodpovědět následující otázky:

- a) ujasnění cíle experimentu,
- b) určení pořadí předpokládaných pokusů,
- c) určení obsahu a způsobu provedení pokusů, jejich variant na základě zhodnocení podmínek, za kterých došlo k vyšetřované události,
- d) stanovení doby provedení experimentu,
- e) výběr místa provedení experimentu,
- f) určení okruhu účastníků experimentu a řešení otázek spojených s jejich účastí,
- g) příprava věcných důkazů, jichž bude třeba při provádění pokusů,
- h) příprava potřebných technických, dopravních a jiných prostředků.⁹¹

⁹¹ PRERAD, Vladimír a VYCHODIL, Miroslav. *Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. Praha: Karlova univerzita, 1990. str. 37-38

První bod je zároveň bodem nejdůležitějším. Od určení cíle vyšetřovacího pokusu se bude odvíjet celý zbytek přípravy a samotného provedení. Je tedy potřeba cíl vyšetřovacího pokusu stanovit naprosto přesně, a to jak cíl celkový, tak i subcíle neboli dílčí otázky, které chceme prověřit.

Určení pořadí předpokládaných pokusů je důležité kvůli průběhu vyšetřovacího pokusu z hlediska návaznosti. Jelikož vyšetřovací pokus spočívá i v měnění jednotlivých podmínek při zkoumání jevů, je důležité jednotlivé fáze seřadit tak, aby mohlo docházet k co nejsnadnějším přechodům mezi nimi. Součástí je i připravení konkrétních metodik pro jednotlivé pokusy.

Určení obsahu a způsobu provedení pokusů přímo souvisí s daným případem. V učebnici kriminalistické taktiky od profesora Strause je jako příklad vyšetřovacího pokusu uvedena situace, kdy se vyšetřovatelé snažili zjistit, jestli osoba mohla spáchat sebevraždu upálením, či jestli mohlo dojít k cizímu zavinění. U tohoto případu tedy budeme volit způsob provedení pokusu v souladu s konkrétně sledovanou událostí, kterou je sledování možné sebevraždy.⁹²

Stanovení doby provedení pokusu je důležité ve dvou situacích. První situací rozumíme stav, kdy na provedení vyšetřovacího pokusu záleží celé trestní řízení. Například pokud můžeme jen vyšetřovacím pokusem zjistit, jestli k trestné činnosti vůbec došlo, a ne pouze jakým způsobem, je důležité provést takový pokus ihned. Z druhého hlediska se jedná o časové provedení v rámci konkrétního dne. Zde opět záleží na okolnostech daného případu. Pokud by se jednalo například o zjištění související s trestnou činností, která nastala ve večerních hodinách a došlo tedy ke snížení viditelnosti, je nutné vyšetřovací pokus opět provést ve večerních hodinách tak, aby byla co nejpřesněji simulována viditelnost z původní události. Stejně tak můžeme řešit počasí. Může být tedy žádoucí čekat na zatažené, či deštivé počasí, nebo naopak na jasné a slunečné, které panovalo v době spáchání trestné činnosti.

Na výběr doby navazuje výběr místa provedení vyšetřovacího pokusu. Nejlepší možností je samozřejmě provést vyšetřovací pokus přímo na místě

⁹² STRAUS, Jiří. Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Str. 186-193. ISBN 80-86898-40-7.

vzniku zkoumaných jevů.⁹³ Na takovémto místě pak dochází při správném provedení k nejpřesnějším výsledkům. Pokud původní místo zanikne, nebo z jiných důvodů již není možné na něm provést vyšetřovací pokus, musí se vyšetřovatelé pokusit vybrat místo co nejpodobnější. Takové místo by také mělo být pro provedení vyšetřovacího pokusu zcela bezpečné, aby nedošlo k ohrožení všech účastníků.

Určení okruhu účastníků navazuje na skutečnosti uvedené již výše. Primárně zde musí vyšetřovatelé stanovit potřebný počet osob, aby nebylo přizváno až příliš osob, které by mohly ve větším počtu ztížit provedení vyšetřovacího pokusu. Tato situace může samozřejmě nastat i naopak, pokud by bylo osob přibráno málo, a kvůli jejich nedostatku by nemohlo dojít k řádnému provedení celého vyšetřovacího pokusu. Zároveň musí výběr osob odpovídat těm osobám, které mají při vyšetřovacím pokusu představovat. Tedy konkrétně by osoba měla být zastupované osobě fyzicky podobná jak vzhledem, tak schopnostmi.

Dále bude potřeba připravit věcné důkazy a předměty, pomocí kterých budeme měnit podmínky pokusu a které budeme obecně k provádění pokusů potřebovat. Zde se konkrétně budeme zabývat možností využití důkazů jako takových, tedy originálních důkazních materiálů. Pokud by tyto pro svou povahu, či obavu z jejich poškození či ztráty nemohly být použity, je možné připravit si věci podobné, které budou důkazy pro účely vyšetřovacího pokusu zastupovat. K záměně pak použijeme primárně makety, které musejí být samozřejmě co nejpřesnější. Zároveň je nutné zajistit i logistiku těchto předmětů na místo a z místa zpět.

Naposledy je potřeba připravit potřebné technické, dopravní a jiné prostředky. Tento poslední bod opět přímo souvisí s bodem prvním, jelikož pouze s jasně vymezeným cílem můžeme požadovat správné prostředky. Konkrétně jde tedy o připravení potřebných zařízení, jakými jsou například fotoaparáty, kamery, zařízení pro zvukový záznam, osvětlení, prostředky pro měření vzdálenosti nebo

⁹³ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. str. 104. ISBN 978-80-7380-859-4.

například pro měření hluku, spojovací materiály či dopravní prostředky. S tímto bodem souvisí i předběžná příprava místa vyšetřovacího pokusu. Pokud bude například potřeba uzavřít pozemní komunikaci za účelem provedení vyšetřovacího pokusu, musí být dopředu na tuto skutečnost upozorněna veřejnost, a doprava musí být řízena příslušníky policie v příslušném místě.⁹⁴

4.1.2 Příprava po příjezdu na místo

Druhou fází přípravy je příprava po příjezdu na místo. Druhá fáze přípravy úzce souvisí s první fází, jelikož již před příjezdem by měl každý znát své místo a úkol tak, aby se oblast podařilo připravit k provedení vyšetřovacího pokusu v co nejkratším čase.

Po příjezdu na místo je důležité jako první místo důkladně obhlédnout a pozorovat možné změny. Pokud k nějakým změnám dojde a je to možné, měl by policejní orgán místo co nejvíce přizpůsobit stavu rozhodnému k době vzniku zkoumaného jevu. Samozřejmě je možné vyšetřovací pokus provádět i na místě jiném, než je původní místo činu. Pokud nové místo není totožné s místem původním, musí být taktéž uvedeno do stavu co nejpodobnějšího místu původnímu. K tomuto bodu bych zařadil i obecnou nutnost zajištění místa konání vyšetřovacího pokusu. Tímto je myšleno především zamezení vstupu cizím osobám, tedy ohraničení místa konání pokusu, či uzavření pozemní komunikace.

Dalším krokem je řádná dokumentace místa po příjezdu. Fotodokumentaci míst provádění pokusu je důležité provést jak před, tak i po provedení všech potřebných pokusů. Pod tento krok můžeme zároveň obecně zařadit přípravu dokumentačních zařízení, ať už zvukovým, nebo audiovizuálním způsobem.

Pokud se vyšetřovací pokus provádí primárně ve venkovních prostorech, a to i na delší vzdálenosti, je důležité vybavit všechny účastníky prostředky důležitými pro udržování spojení a možnosti jejich řízení na dálku. V praxi v dnešní době budeme hovořit zejména o využití vysílaček, či jiných prostředků pro komunikaci.

⁹⁴ PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty University Karlovy, 1972. str 94-96

Bodem velmi důležitým je instruktáž všech účastníků na místě provedení pokusu. Instruktáž slouží k vysvětlení a rozdělení úkolů jednotlivým účastníkům. Přitom je důležité informovat účastníky jen tak, jak je to nezbytně nutné k úspěšnému provedení vyšetřovacího pokusu. Vyšetřovatel si také může se účastníky domluvit například význam jednotlivých signálů, kterými bude jednotlivé osoby řídit.⁹⁵

Jestliže byli na místo přizváni i odborníci, jakožto poradní osoby ve věci zkoumané, je nutné konzultovat s nimi ještě před zahájením pokusu všechny potřebné okolnosti, které by podle jejich názoru mohly ve věci hrát roli.⁹⁶

4.2 Taktika provedení vyšetřovacího pokusu

Po provedení všech nezbytných příprav se můžeme přesunout k provedení samotného vyšetřovacího pokusu. Taktika provedení vyšetřovacího pokusu není jednotně stanovená, a to samozřejmě z důvodu různorodosti případů využití tohoto zvláštního způsobu dokazování. Taktiku v tomto případě můžeme definovat jako soubor zásad, pravidel, postupů a způsobů využívaných při provádění vyšetřovacího pokusu.

Mezi tyto zásady řadíme například požadavek shodnosti experimentálních podmínek s podmínkami zkoumané události. Jelikož vyšetřovacím pokusem prověřujeme možnost vzniku nebo proběhnutí skutečnosti, která nastala v určitý čas a na určitém místě, je velmi důležité tyto podmínky co nejpřesněji reprodukovat. Samozřejmě, že nikdy nelze dosáhnout zcela stoprocentní shody, důležité ale je dosáhnout shody co nejvyšší v oblastech nejvíc relevantních pro předmět daného pokusu. Tato zásada přímo navazuje na přípravu popsanou výše. Například tím, že vyšetřovatelé by měli k provedení pokusu zvolit takovou denní dobu, která bude co nejvíce reflektovat podmínky ze zkoumané události. S výběrem denní doby souvisí také výběr shodných klimatických podmínek. Stejně tak je důležité zvolit buď místo zcela přesné, tedy to, kde došlo k trestné činnosti nebo místo co nejpodobnější. Pokud nelze provést vyšetřovací pokus

⁹⁵ PRERAD, Vladimír a VYCHODIL, Miroslav. *Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. Praha: Karlova univerzita, 1990. str. 38

⁹⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. str. 359 ISBN 80-7179-878-9.

přímo na místě spáchání trestného činu, je zapotřebí například za pomoci kulis místo co nejvíc původnímu místu připodobnit. Vyšetřovací pokus je také potřeba provádět za pomoci předmětů stejných, nebo co nejpodobnějšími předmětům reálně použitým. Tento požadavek se v praxi může projevit například využitím stejného auta, nebo minimálně auto s co nejpodobnější karoserií. Shodnosti s podmínkami zkoumané události docílíme také použitím správného tempa prováděných pokusů. Pokud svědek nebo jiná osoba dokáže ve své výpovědi stanovit určité tempo, musí se toto tempo dodržet. Poté dochází například k měření času, za který se mohla konkrétní událost stát.⁹⁷

Druhou zásadou využívanou při taktice vyšetřovacího pokusu je provádění pokusů v cílevědomě měněných podmínkách. Tato zásada, respektive možnost cílevědomého měnění podmínek je jednou z hlavních vlastností vyšetřovacího pokusu. Toto měnění podmínek při provádění pokusu může vést k jejich ztížení nebo zlehčení. Tímto se v případě dosažení stejných výsledků prokazuje jejich věrohodnost. Pokud získáme stejný výsledek jak ve ztíženém, tak zlehčeném prostředí, je pravděpodobnost skutečnosti této události mnohem vyšší. Toto samozřejmě platí i v negativním smyslu, tedy pokud nelze prokázat skutečnost v normálních ale ani zjednodušených podmínkách, pak k události velmi pravděpodobně vůbec nedošlo. Dále také můžeme všechny jevy zkoumat samostatně, tedy oddělením jednoho od druhého můžeme nerušeně zkoumat každý jednotlivě pro co nejpřesnější výsledky. Pokud budeme při provádění pokusů při cílevědomě měněných podmínkách a výsledky se budou odlišovat, dojde tímto k prokázání vlivu podmínek na zkoumaný jev. S tímto poté souvisí měnění jednotlivých podmínek, přičemž tímto postupem můžeme odhalit, při použití, které změněné podmínky bylo dosaženo jiného výsledku a která podmínka tedy zkoumaný jev přímo ovlivňuje.⁹⁸

⁹⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. str. 359-360. ISBN 80-7179-878-9.

⁹⁸ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 539 ISBN 978-80-7380-741-2.

Důležité je opakovat pokusy několikrát ve stejných podmínkách. Tímto postupem totiž dojde k největšímu poznání a pochopení zkoumaného jevu, čímž dojde k vyloučení náhody, co se získaných výsledků týče.

Všechny pokusy je také vhodné provádět a zkoumat v několika etapách. Tento postup se doporučuje v případech komplexnějších vyšetřovacích pokusů. Při využití tohoto postupu si vyšetřovatelé celý vyšetřovací pokus rozdělí na dílčí části, které mohou opakovaně zkoumat samostatně bez ohledu na ostatní. Touto metodou lze lépe analyzovat a pozorovat zkoumanou skutečnost, přičemž členění může být jak reálné, tak i myšlenkové.⁹⁹

4.3 Hodnocení výsledků vyšetřovacího pokusu

Po provedení všech částí vyšetřovacího pokusu a jejich pečlivém zaznamenání přijde na řadu vyhodnocení jeho výsledků. Odborná literatura v této oblasti radí vyšetřovatelům při hodnocení především analyzovat:

- výsledek vyšetřovacího pokusu a z něj plynoucí závěry s ohledem na dosud zjištěné skutečnosti a komplex zjištěných důkazů,
- průběh vyšetřovacího pokusu,
- podmínky, za nichž vyšetřovací pokus probíhal z hlediska jejich shody s původně deklarovanými podmínkami,
- vliv podmínek, které se nepodařilo rekonstruovat na výsledek pokusné činnosti,
- vliv a význam cílevědomě měněných podmínek na výsledky pokusné činnosti.

Při zpracování všech zjištěných informací poté můžeme přejít k přímému vyhodnocení. Takto získané výsledky poté můžeme rozdělit na výsledky pozitivní a negativní. Negativní a pozitivní výsledky jsou takové, které byly objektivně zjištěny jako výsledky experimentální činnosti. Negativní výsledky znamenají

⁹⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 539 ISBN 978-80-7380-741-2.

nemožnost nějakého jevu. Tedy pokud například svědek tvrdil, že z konkrétního místa někoho viděl, ale při vyšetřovacím pokusu je opakovaně v reálných podmínkách zjištěno, že to není možné, jde o výsledek negativní. Naopak výsledek pozitivní danou skutečnost potvrzuje. Jedná se o situace, kdy dojde k potvrzení vypovídaných skutečností. Příkladem je situace, kdy řidič tvrdí, že chodce například pro nedostatek světla a reflexního vybavení chodců nemohl vidět a vyšetřovací pokus tuto skutečnost potvrdí. Oba typy výsledků jsou ovšem pro vyšetřování stejně důležité.¹⁰⁰

Z pozitivních či negativních výsledků poté můžeme činit závěry. Z těchto objektivně zjištěných výsledků sledujeme závěry kategorické, nebo možné, jindy nazývané také jako pravděpodobnostní. Kategorický závěr vychází z negativního výsledku. Pokud je jasně prokázáno, že určitá skutečnost nemohla proběhnout (například obviněný nemohl dokázat přenést určitý předmět kvůli jeho váze), můžeme vyvodit kategorický závěr, že se událost nemohla stát tak, jak je popisována. Oproti tomu možné závěry vyvádíme z pozitivních výsledků. Pokud naopak lze jasně potvrdit, že obviněný mohl provést nějakou činnost, nebo svědek mohl jasně pozorovat konkrétní událost, označujeme tyto závěry za možné.¹⁰¹

Tyto závěry ale můžeme vyvodit pouze z hodnověrných výsledků. Těmi myslíme takové výsledky, které byly získány za stabilních, opakovaných podmínek. Tedy ke stejnému výsledku došlo několikrát, ne pouze nahodile. Z tohoto můžeme odvodit, že nehodnověrné výsledky jsou takové, které byly dosaženy pouze ojediněle a nesoustavně.¹⁰²

Pokud by prokázané závěry nebyly hodnověrné, z hlediska trestního práva by nemohlo dojít k jejich využití. Pokud výsledek nedokazuje bez jakýchkoliv pochybností osvobozující či usvědčující důkaz, jedná se pouze o závěr pravděpodobnostní. Takový důkaz lze využít jen v kombinaci s dalšími důkazy,

¹⁰⁰ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 540. ISBN 978-80-7380-741-2.

¹⁰¹ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. str. 137 ISBN 978-80-7408-175-0.

¹⁰² PRERAD, Vladimír a VYCHODIL, Miroslav. *Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. Praha: Karlova univerzita, 1990. str. 45-46

kteřé svým přispěním podpoří, nebo dokáže jejich nemožnost.¹⁰³ V rámci trestního práva se zde odkazujeme na zásadu materiální pravdy, která je popsána v kapitole 1.4.3 této práce. Zásada materiální pravdy totiž ve zkratce stanoví nutnost zjištění skutkových okolností bez důvodných pochybností.

Dále je z hlediska trestního práva nutné pozorovat i průběh vyšetřovacího pokusu. Průběh vyhodnocujeme z hlediska správnosti, a hlavně zákonnosti provedení. Pokud by totiž provedení vyšetřovacího pokusu bylo v rozporu se zákonem, například donucením osoby k účasti, nebo provedením vyšetřovacího pokusu, který by byl v rozporu se zásadami nevhodnosti provedení, což může nastat například průběhem, který by byl nebezpečný nebo nevhodný vůči zúčastněným osobám, nemůže být použit na důkaz.¹⁰⁴ Toto neplatí, pokud by byl použit jako důkaz proti orgánu činnému v trestním řízení.¹⁰⁵

4.4 Dokumentace vyšetřovacího pokusu

Každý provedený vyšetřovací pokus musí být řádně zdokumentován. V současné době s nástupem moderních technologií bude každý provedený pokus samozřejmě pečlivě zaznamenán jak na videozáznam, fotograficky nebo například i topograficky. K těmto metodám ovšem musíme zařadit i základní a nejdůležitější, tedy sepsání protokolu. Do protokolu nezaznamenáváme pouze výsledek pokusu, ale i jeho průběh, tedy zaznamenáváme celý děj. Protokol je právně upraven v § 55 TrŘ. V odstavci prvním nalezneme obecné požadavky na obsah každého protokolu.¹⁰⁶

Obecně musí protokol obsahovat označení toho orgánu činného v trestním řízení, který úkon provádí, stejně tak v jaké věci je úkon konaný. Druhou důležitou náležitostí je uvést místo, čas a předmět úkonu. U vyšetřovacího pokusu

¹⁰³ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 540 ISBN 978-80-7380-741-2.

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. str. 1557. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹⁰⁵ § 89 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁶ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. str. 137. ISBN 978-80-7408-175-0.

bude v protokolu tedy uvedeno, jakého cíle, potažmo cílů chceme vyšetřovacím pokusem dosáhnout a z jakého důvodu. Dále je potřeba zaznamenat podle zákona údaje o osobách zúčastněných. Konkrétně musí být uvedena jména a příjmení úředních osob společně s jejich funkcemi, dále jména, příjmení a adresy zákonných zástupců, obhájců, opatrovníků či zmocněnců. U obviněného a poškozeného je třeba doplnit adresu pro doručování písemností, jakožto i další údaje potvrzující jejich totožnost.

Protokol dále podle písmena d), odstavce prvního, § 55 TrŘ musí obsahovat stručný popis průběhu úkonu, a to takovým způsobem, aby bylo pro účely zákonnosti provedení úkonu možno z popisu vyčíst dodržování zákonných ustanovení. Stejně tak musí protokol obsahovat obsah rozhodnutí vyhlášených během provádění úkonu, či doslovná protokolace výpovědi osoby, pokud byla provedena. Posledními náležitostmi podle zákona jsou zaznamenané návrhy a námítky stran, popřípadě poučení a vyjádření poučených osob.¹⁰⁷

V § 55 odstavci třetím nalezneme konkrétní úpravu vztahující se k vyšetřovacímu pokusu.

V protokolu sepsaném o konfrontaci se zapíše výpovědi konfrontovaných osob doslovně, stejně tak i znění položených otázek a odpovědi na ně; také se uvedou všechny okolnosti, které jsou z hlediska účelu a provádění konfrontace důležité. V protokolu sepsaném o rekognici se podrobně uvedou okolnosti, za nichž byla rekognice prováděna, zejména pořadí, ve kterém byly osoby nebo věci ukázány podezřelému, obviněnému nebo svědkovi, doba a podmínky jejich pozorování a jejich vyjádření; o rekognici prováděné v přípravném řízení se zpravidla pořídí též obrazové záznamy. V protokolu sepsaném o vyšetřovacím pokusu, o rekonstrukci a o prověrce na místě je třeba podrobně popsat okolnosti, za nichž byly tyto úkony prováděny, jakož i jejich obsah a výsledky; pokud to okolnosti případu nevyklučují, pořídí se též obrazové záznamy, náčrtky a jiné vhodné pomůcky, které se, je-li to možné, připojí k protokolu. Obdobně je

¹⁰⁷ § 55 odst. 1 písmeno d), zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

*třeba postupovat i v případě provádění dalších důkazů výslovně v zákoně neupravených.*¹⁰⁸

Zákon zde tedy upravuje bližší popsání prováděných úkonů, společně s jejich výsledky a dalšími pomůckami, jako jsou obrazové či jiné záznamy z místa provádění, nebo náčrtky. Toto ustanovení slouží k podpoření právní jistoty, jelikož musí orgán provádějící vyšetřovací pokus vše pečlivě zaznamenávat pro další použití v rámci trestního řízení.

Na právní úpravu navazuje odborná literatura z oblasti kriminalistiky. Autoři se široce shodují na rozdělení protokolu do tří částí:

- úvodní,
- popisná,
- závěrečná.¹⁰⁹

V úvodní části se uvádí místo a datum provedení vyšetřovacího pokusu. Dále je třeba uvést osobní údaje zúčastněných osob, stejně jako důvody provádění vyšetřovacího pokusu a poučení účastníků o jejich právech a povinnostech. Důležitou součástí úvodní části je také popsání cíle vyšetřovacího pokusu, přičemž v případě více cílů je nutné popsat každý jednotlivý z nich. Úvodní část protokolu tedy nejvíce kopíruje zákonné ustanovení o protokolu.

V části popisné se uvádí především konkrétní okolnosti prováděného vyšetřovacího pokusu. Řadí se sem uvedení datumu a konkrétního času zahájení a ukončení vyšetřovacího pokusu. Oproti času v úvodní části nerozumíme jen den, ale konkrétní časový údaj daného data. Pokud je to navíc pro daný případ podstatné, je nutné uvést shodnost či neshodnost doby provádění pokusu s dobou spáchání trestného činu. Jestliže byl vyšetřovací pokus z libovolného důvodu přerušen, pak se zaznamenává i čas přerušování a obnovení. Vedle času je popisováno i bezprostřední místo konání vyšetřovacího pokusu. S tím již souvisí

¹⁰⁸ § 55 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. str. 106. ISBN 978-80-7380-859-4.

i konkrétní popis podmínek a situace na místě. Zaznamenává se například stupeň osvětlení místa, klimatické podmínky či viditelnost. Důležité je také vymezit, které podmínky se nepodařilo napodobit oproti situaci při spáchání trestného činu, a které tedy nemohly pokus ovlivnit. S tímto také souvisí uvedení vyjádření svědka či obviněného, který by měl potvrdit či vyvrátit shodnost vytvořených podmínek s původními, a případně navrhnout jejich změnu. Z organizačního hlediska se do protokolu zaznamenává rozmístění zúčastněných osob, případně popis a vysvětlení všech signálů, které byly za účelem řízení osob domluveny. Pokud osoby při rekonstrukci využívali různé předměty, je nutno uvést o jaké předměty se jednalo, a ke každému uvést jeho původ, tedy buď originální předmět, nebo vyrobená maketa či figurína. Stěžejní součástí popisné části je popis jednotlivých pokusů. U nich je vždy potřeba rozepsat účastníky dané části, jednotlivé cíle, postupy a získané výsledky. Také je nutné stanovit posloupnost těchto částí. Naposledy se v této části uvedou případné jevy, které mohly ovlivnit pokusnou činnost, a pokud ji opravdu ovlivnily, pak se zapíše, jakým způsobem.

Protokol je poté ukončen závěrečnou částí. V této části spojujeme jednotlivé pokusy s využitými prostředky pro jejich zachycení. K jednotlivým částem vyšetřovacího pokusu tedy dojde k přiřazení využitých záznamových nebo jiných prostředků, které budou na konci protokolu uvedeny v číslovaném seznamu. Vedle nich se z hlediska spravedlivého procesu vyšetřovacího pokusu uvedou všechny návrhy, připomínky nebo námitky a jiná vyjádření všech zúčastněných osob. Tyto osoby se mohou vyjádřit jak k průběhu a provedení vyšetřovacího pokusu, tak i k protokolu jako takovému. Společně s tímto bodem se do protokolu stvrdí seznámení účastníků s jeho obsahem. Nakonec bude uveden čas ukončení sepsování protokolu a podpisy všech účastníků.¹¹⁰

Sepsaný protokol o vyšetřovacím pokusu následně slouží jako listinný důkaz. Podle § 112 rozumíme listinnými důkazy takové listiny, na základě jejichž obsahu lze prokázat nebo vyvrátit dokazovanou skutečnost, která se vztahuje

¹¹⁰ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 540. ISBN 978-80-7380-741-2.

k vyšetřovanému trestnému činu nebo osobě obviněného.¹¹¹ Protokol, který chceme jako důkaz využít v rámci hlavního líčení, je nutné předložit stranám k nahlédnutí. Tuto podmínku nalezneme v ustanovení § 213 TrŘ. Podle odstavce druhého je navíc soud povinen na návrh kterékoliv ze stran listinu přečíst.¹¹² Protokol se uvádí i se všemi přílohami, což u vyšetřovacího pokusu bude zahrnovat především fotografie, náčrtky a jiné záznamy.¹¹³

¹¹¹ § 112 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹¹² § 213 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. str. 415 ISBN 978-80-7400-496-4.

5. Praktická část

V praktické části své práce se pokusím rozebrat příklad z praxe, ve kterém byl vyšetřovací pokus využit k objasnění jeho okolností. Při popisování budu vycházet ze znalostí, kterým jsem získal během psaní této práce.

5.1 Případ Karla Svobody

Jako první případ zde rozeberu vyšetřovací pokus, který byl proveden pro potvrzení domněnek vyšetřovatelů u smrti hudebního skladatele Karla Svobody. Karel Svoboda byl nalezen v roce 2007 mrtev na své zahradě s průstřelem hlavy a revolverem značky Smith & Wesson. Jelikož se celá událost odehrála beze svědků, bylo nutné vyšetřovacím pokusem potvrdit teorii sebevraždy, respektive vyvrátit možnost cizího zavinění.¹¹⁴ Tento případ jsem si vybral, jelikož se jednalo v tu dobu o případ mediálně mimořádně sledovaný, čímž byl na policii vytvářen ještě větší tlak. Zároveň šlo samozřejmě o veřejně známou osobu, tudíž se veřejný prostor mohl plnit nejrůznějšími domněnkami, které bylo potřeba vyvrátit a případ jasně právně zhodnotit.

Vyšetřovatelé se v tomto případě obrátili s provedením vyšetřovacího pokusu na soudního znalce. Jak je uvedeno výše v této práci, znalec se přibírá v momentě, kdy je potřeba objasnit nějakou okolnost či okolnosti odborníkem. V tomto případě tedy můžeme hovořit o přípravné fázi vyšetřovacího pokusu, a to ještě před odjezdem na místo. Vyšetřovatelé a znalec se museli seznámit s okolnostmi případu, konkrétně s fotodokumentací místa, kde bylo tělo poškozeného nalezeno. Vyšetřovatelé poté pro soudního znalce připravili následující otázky a body:

- 1) Jak se chovalo tělo poškozeného po průstřelu?
- 2) Mohlo tělo poškozeného společně se zbraní dopadnout do takové polohy, v jaké bylo nalezeno na místě činu?
- 3) Vyjádřete se k pohybovým aktivitám těla a zbraně po průstřelu hlavy.

¹¹⁴ HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

4) Jakékoliv další okolnosti zjištěné znalcem, které mají objektivní vztah k věci.¹¹⁵

Z těchto otázek můžeme dovodit, že se v tomto případě jedná o pokus situační.¹¹⁶ Naším cílem je totiž zkoumání průběhu konkrétní situace, a to především ve vztahu k fyzickému následku události, respektive poloze těla a zbraně. O senzorický pokus by se jednalo, pokud by naším cílem bylo například ověřit, jestli někdo mohl či nemohl slyšet inkriminovaný výstřel.

Do přípravné fáze před odjezdem, tedy první ze dvou částí přípravné fáze¹¹⁷, můžeme zařadit seznámení se s okolnostmi, příprava otázek pro znalce, příprava technických prostředků a předmětů, respektive jejich maket a vytvoření okruhu zúčastněných osob. Tento konkrétní pokus nebyl opakován na místě stejném jako původní událost, ale na místě jiném. V tomto případě to považuji za adekvátní, jelikož prostředí zde nehrálo velkou roli.

Druhá část přípravy, tedy fáze po příjezdu na místo proběhla zakreslením polohy osoby stejně, jako byla nalezena na původním místě. Byl určen figurant, který reprezentoval poškozeného, a zároveň byl poučen o tom, jak se má během provádění pokusu chovat. Zároveň byla určena figurantka, která působila jako pomocník, například při měření vzdáleností. Vyšetřovací pokus v tomto případě vedl jako soudní znalec profesor Straus.¹¹⁸ Poslední zúčastněnou osobou byla kameramanka, která celý vyšetřovací pokus dokumentovala.

¹¹⁵ HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

¹¹⁶ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. str. 537. ISBN 978-80-7380-741-2.

¹¹⁷ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: EUROUNION, 2004. str. 303 ISBN 80-7317-036-1.

¹¹⁸ HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

Obrázek č. 1 – Příprava místa provedení pokusu¹¹⁹

Po zakreslení polohy těla bylo nastaveno místo zástřelu. Místo zástřelu bylo ve zdi naměřeno pomocí laserového zaměřovače, který byl nastaven v takovém úhlu, ve kterém si poškozený v původní situaci způsobil průstřel hlavy. Laserový zaměřovač byl nastaven na dvacet stupňů směrem vzhůru na zeď, kde podle tohoto měření byl zástřel stanoven do výšky 170 centimetrů.¹²⁰

¹¹⁹ HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

¹²⁰ HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

Obrázek č. 2 – Využívání laserového zaměřovače¹²¹

Po tomto nastavení dochází k rekonstruování průběhu střelného kanálu. Figurant si nyní sedá do zakresleného místa na zemi, a k hlavě si přikládá maketu použité zbraně, z jejíž hlavně je natažen červený provázek, který symbolizuje střelný kanál. Druhý konec provázku je na naměřeném místě na zdi. Maketa použitého revolveru je při tom pokládána na úplně stejné místo, kde jí měla i reálná osoba. Zde je důležité připomenout podmínku co největší podobnosti figuranta s poškozeným, což v tomto případě pokládám za vcelku splněné.

¹²¹ HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

Obrázek č. 3 – Rekonstrukce střelného kanálu¹²²

Nyní je přistoupeno k variování jednotlivých výchozích poloh figuranta tak, aby bylo možné zjistit, která výchozí poloha po pádu figuranta k zemi nejvíce koresponduje s polohou konečnou. Zde tedy dochází k účelovému měnění podmínek, což je jednou z podstat vyšetřovacího pokusu.¹²³ Na záběrech můžeme vidět, že prvotní polohy nesouhlasí po dopadu těla s tělem poškozeného na místě. Po variování polohy figuranta se jeho poloha při uvolnění těla, a následného dopadu k zemi již velmi podobá poloze těla poškozeného na místě. V momentě, kdy se toto stane několikrát, můžeme prohlásit, že jsme zjistili výchozí polohu, ve které došlo k průstřelu hlavy poškozeného.¹²⁴

¹²² HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

¹²³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2013. str. 1554. ISBN 978-80-7400-465-0.

¹²⁴ HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

Obrázek č. 4 – Figurant dopadá mimo vyobrazené místo¹²⁵

Obrázek č. 5 – Figurant dopadá do vyznačeného místa¹²⁶

¹²⁵ HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

¹²⁶ HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

Obrázek č. 6 – Poloha poškozeného na místě činu¹²⁷

Nakonec dochází ještě k poslednímu provedení situace po jednotlivých částích, které jsou všechny pečlivě zaznamenány jak na videokameru, tak fotoaparátem. Jelikož můžeme tento konkrétní pokus kdykoliv libovolně přerušovat, jedná se tím o takzvané reální provádění pokusu v několika etapách.¹²⁸ Tím dochází k poslednímu ověření získaných informací.

Před sepsáním protokolu je ještě nutné vyhodnotit výsledky. Co se týče hodnověrnosti důkazů, mám za to, že výsledky tohoto vyšetřovacího pokusu byly zcela důvěryhodné. Hodnověrnost totiž vyvádíme ze skutečnosti, že výsledek, kdy figurant dopadl do stejné pozice jako poškozený, nebyl získán náhodně, ale opakovaně.¹²⁹

Po vyhodnocení výsledků vyšetřovacího pokusu je ještě potřeba vyhotovit protokol. V našem případě by v něm v rámci úvodní části bylo uvedeno místo a datum provedení, údaje zúčastněných osob, a popsání cíle, tedy čtyři otázky pro znalce uvedené na začátku praktické části. V části popisné by měl být uveden

¹²⁷ HRUDOVIÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

¹²⁸ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. str. 509-510. ISBN 978-80-906974-0-9.

¹²⁹ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. str. 510. ISBN 978-80-906974-0-9.

průběh, pokyny pro figuranty, jejich rozmístění a úkoly. Zároveň se musí uvést, jaké nástroje a makety byly v rámci pokusu použity.

V části závěrečné budou rozepsány jednotlivé fáze pokusu, k nimž bude přiložen veškerý záznam a fotografie. Zúčastněné osoby se v této fázi také mohou vyjádřit k provedeným úkonům.

Úkolem tohoto vyšetřovacího pokusu, vzhledem k okolnostem případu, tedy nálezu mrtvého těla, kdy poškozený zemřel násilnou smrtí bylo především vyloučit možnost cizího zavinění, a tím potvrdit verzi sebevraždy. Tato verze byla zkoumáním potvrzena, jelikož bylo opakovaně prokázáno, že do polohy těla z místa činu nebylo dopomoženo další osobou. Znalec v tomto případě také vyloučil pád těla ze stoje rovnou, a to kvůli absenci hematomu na hlavě poškozeného, který by se po pádu těla k zemi vytvořil. Policejní orgán tedy došel k závěru, že Karel Svoboda spáchal sebevraždu, a to zcela sám, a s jeho tělem po smrti nebylo nijak manipulováno.

Závěr

Institut vyšetřovacího pokusu, jakožto zvláštního způsobu dokazování hodnotím jako velmi důležitý, ale teorií někdy opomíjený. Myslím si, že dostatečné pozornosti mu není věnováno ani po jeho uzákonění, ač to byl podle mého názoru velmi důležitý krok ke zvýšení právní jistoty v oblasti využívání zvláštních způsobů dokazování. Vyšetřovací pokus přitom může v rámci vyšetřování sehrát velmi důležitou roli, když v praxi často pomáhá zcela, nebo alespoň z části objasnit zkoumaný jev. Bohužel je největším následkem celkového opomíjení vyšetřovacího pokusu nedostatek odborné literatury, a to především ve vztahu k trestnímu právu. Pokud se totiž nejednalo o literaturu přímo věnovanou vyšetřovacímu pokusu, přičemž tato literatura je zejména z minulého století, nebyl až na výjimky v ostatních publikacích vyšetřovací pokus podle mého názoru rozebrán dostatečně tak, jak by si zasloužil.

Práci jsem rozdělil do pěti kapitol, přičemž čtyři byly teoretické, a poslední praktická. Za cíl své práce jsem si kladl zasazení a vysvětlení vyšetřovacího pokusu v rámci trestního práva a kriminalistiky, stejně jako popsání jeho taktických a ostatních okolností. Při psaní se mi povedlo se více seznámit jak s vyšetřovacím pokusem, tak i s jinými způsoby dokazování, a obecně jsem si prohloubil své znalosti v této oblasti. Všechny tyto znalosti jsem si poté prakticky ověřil při psaní praktické části, ve které jsem si svoje vědomosti mohl spojit s konkrétním případem. Za tento konkrétní případ jsem si zvolil mediálně známou kauzu, sebevraždu hudebního skladatele Karla Svobody. Zde jsem popsal zjištěné skutkové okolnosti, a následně jsem provedl rozbor provedeného vyšetřovacího pokusu. Konkrétně jsem popsal postup před zahájením vyšetřovacího pokusu, jeho průběh, osoby na vyšetřovacím pokusu zúčastněné a jeho závěry. Závěrem z toho pokusu bylo zjištěno, že Karel Svoboda skutečně spáchal sebevraždu a bylo tak vyloučeno cizí zavinění. Dle mého názoru bylo využití vyšetřovacího pokusu v tomto případě velmi správným krokem policie, když za jeho pomoci dokázali vyšetřovatelé tento zdánlivě náročný případ vyřešit.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- (1) FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
- (2) CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.
- (3) CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0.
- (4) JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0.
- (5) KLIMEŠ Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha. 3. uprav.vyd.SPN, 1981
- (6) KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-869-3.
- (7) KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.
- (8) MUSIL, Jan; KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.
- (9) NĚMEC, Bohuslav. *Základy kriminalistiky*. Praha. Naše vojsko. 1954.
- (10) NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: EUROUNION, 2004. ISBN 80-7317-036-1.
- (11) NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017. ISBN 978-80-906974-0-9.

- (12) PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9.
- (13) PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2.
- (14) PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. Praha: Ústav kriminalistiky Právnické fakulty University Karlovy, 1972.
- (15) PRERAD, Vladimír a VYCHODIL, Miroslav. *Vyšetřovací experiment a rekonstrukce trestného činu*. Acta Universitatis Carolinae. Praha: Univerzita Karlova, 1990.
- (16) REBRO, Karol. *Latinské právní výrazy a výroky*. Přeložil Emil CHAROUS. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-915-9.
- (17) STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-40-7.
- (18) STRAUS, Jiří. *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4.
- (19) STRAUS, Jiří a VAVERA, František. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-258-5.
- (20) ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.
- (21) ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČHTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4., přeprac. vyd. Academia iuris (C.H. Beck). V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.

Internetové zdroje

(22) DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-27]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

(23) Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

CD nosič

(24) HRUDOVÁ, Iva a ALENA, Boháčová. *Kriminalistický experiment a jeho využití v praxi*. Výukový dokument. [audiovizuální záznam na CD]. Praha: Policejní Akademie České republiky. 2010.

Právní předpisy

(25) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

(26) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění do 1.1.2002

(27) Zákon č. 265/2001 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

(28) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

(29) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

(30) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. 6 To 18/2006

(31) Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Resumé

The topic of my thesis is the criminalistic and criminal law aspects of an investigative trial, which is one of the special methods of evidence. In my thesis I describe the investigative experiment from the criminal law and criminalistic point of view. The thesis is divided into five chapters.

The first chapter is mainly devoted to the general institution of evidence in criminal proceedings, its circumstances and principles. The second chapter discusses special methods of evidence, such as rekognice, reconstruction, confrontation and on-site examination, of which the Criminal Procedure Code provides for an investigative trial since 2002 on the basis of an amendment to this Act. Chapters three and four are already devoted directly to the investigative experiment, namely its systematic setting and tactics of execution, history, as well as participants, types of experiment, its preparation and evaluation with the creation of documentation.

In the fifth chapter, I then apply the acquired knowledge to the specific case of the suicide of the composer Karel Svoboda, discussing the case and including photographs of the experiment.